

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Individ och Samhälle

Examensarbete
15 högskolepoäng

Elevinflytande i undervisning

En studie med några lärares och elevers uppfattningar av elevinflytandet i undervisningen på Hjärups skola

Influence for pupils in teaching

A study about teachers' and pupils' approach on influence for pupils in the teaching on Hjärups school

Sara Sandberg

Lärarexamen 210hp
Samhällsorienterande ämnen och barns lärande

2009-01-07

Examinator: Charlotte Paggetti

Handledare: Therese Vincenti
Malmgren

Sammanfattning

Syftet med mitt arbete är att studera hur några lärare och elever på en skola ser på elevinflytande i undervisning samt hur dessa upplever det befintliga utövandet av detta. Syftet är även att delge uppfattningar från en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation. Mina frågeställningar är: Hur ser Hjärups skolas elever och lärare på elevinflytande i undervisning? Hur upplever Hjärups skolas elever och lärare utövandet av det befintliga elevinflytandet i undervisningen? Vad anser en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation om elevinflytande i undervisning? Jag har valt en kvalitativ ansats, eftersom jag vill fånga intervjupersonernas personliga svar, för att kunna besvara mitt syfte och mina frågeställningar på bästa sätt. Jag har intervjuat två klasslärare och två elevgrupper med tre stycken i varje grupp i årskurs 3 och 5. Jag intervjuade även Lena Nivelius, specialpedagog och föreläsare om elevinflytande och Niklas Johansson, Sveriges Elevråds Centralorganisation. Elevinflytande i undervisningen existerar inte som ett eget uppslagsord, begreppet förklaras istället av forskarna genom olika definitioner. Elevgrupperna och deras klasslärare på Hjärups skola tycker att elevinflytandet i undervisningen bland annat handlar om att eleverna får vara med och bestämma samt påverka utformningen av undervisningen. Elevgrupperna uttrycker att de har inflytande över undervisningen på samma sätt som klasslärarna beskriver att de utövar elevinflytande i undervisningen. Det finns olika uppfattningar gällande krav och förutsättningar för elever för elevinflytande i undervisningen. Klasslärarna tycker inte att elever kan få ett större inflytande än vad de kan hantera eftersom det handlar om mognad och förutsättningar. Elevgrupperna vill inte ha ett större elevinflytande i undervisningen då de anser att det befintliga elevinflytandet i undervisningen fungerar bra. Elevgrupperna och klasslärarna är ense om att det blir stora konsekvenser i undervisningen för eleverna om en undervisning utan elevinflytande bedrivs.

Nyckelord: elevinflytande, grundskolans tidigare år, Hjärups skola, undervisning

Förord

Jag vill tacka Hjärups skola för möjligheten och förtroendet att skriva mitt examensarbete om detta spännande och omfattande ämne. Jag vill tacka lärarna, elevgrupperna, Niklas Johansson och Lena Nivelius som öppenjärtligt har ställt upp på att mina intervjuer. Jag hoppas att detta arbete leder till att ledningen och utvecklingsgruppen får en större grund att stå på gällande Hjärups skolas elevers och lärares uppfattning samt utövning av elevinflytande i undervisningen med hjälp av min studie.

Tack för en god handledning av Therese Vincenti Malmgren. Jag vill också tacka min sambo Jesper Nordström som varit ett stort stöd under min intensiva arbetsprocess.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Förord.....	4
1 Inledning	7
1.1 Introduktion	7
1.2 Syfte och frågeställningar	10
2 Kunskapsbakgrund	11
2.1 Uppfattningar av elevinflytande i undervisning	11
2.2 Utövning av elevinflytande i undervisning.....	13
2.3 Krav på elever samt deras förutsättningar och konsekvenser för en undervisning utan elevinflytande.....	15
2.4 Sammanfattning.....	17
3 Metod och genomförande	20
3.1 Metod.....	20
3.2 Urval	20
3.3 Genomförande	22
3.3.1 Etiska övervägande	25
4 Resultat.....	26
4.1 Klasslärarnas och elevernas uppfattningar av elevinflytande i undervisning	27
4.1.1 Klasslärarnas uppfattningar av elevinflytande i undervisning.....	27
4.1.2 Elevernas uppfattningar av ett elevinflytande i undervisning.....	28
4.2 Klasslärarnas och elevernas syn på integreringen av elevinflytandet i undervisningen.....	28
4.2.1 Klasslärarnas syn på integreringen av elevinflytandet i undervisningen.....	28
4.2.2 Elevernas syn på integreringen av elevinflytandet i undervisningen.....	30
4.3 Elevernas och klasslärarnas syn på ett ökat elevinflytande i undervisningen.....	31
4.3.1 Elevernas syn på ett ökat elevinflytande i undervisningen.....	31

4.3.2 Klasslärarnas syn på krav samt elevers förutsättningar för ett ökat elevinflytande i undervisningen	31
4.4 Klasslärarnas och elevernas syn på konsekvenserna av en undervisning utan elevinflytande.....	32
4.4.1 Klasslärarnas syn på konsekvenserna av en undervisning utan elevinflytande.....	32
4.4.2 Elevernas syn på konsekvenserna av en undervisning utan elevinflytande.....	33
4.5 Niklas Johanssons och Lena Nivelius uppfattningar om elevinflytande i undervisningen för de tidigare åren i grundskolan	34
4.5.1 Niklas Johanssons och Lena Nivelius definitioner av elevinflytande i undervisning	34
4.5.2 Niklas Johanssons och Lena Nivelius syn på hur elevinflytande ska integreras i undervisning	35
4.5.3 Niklas Johanssons och Lena Nivelius syn på krav samt elevers förutsättningar för ett ökat elevinflytande.....	35
4.5.4 Niklas Johanssons och Lena Nivelius uppfattningar av konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande	36
5 Diskussion och slutsats.....	38
5.1 Resultat avseende kunskapsbakgrund	38
5.1.1 Uppfattningar av elevinflytande i undervisning	38
5.1.2 Synen på integrering av elevinflytande i undervisning	41
5.1.3 Krav på och förutsättningar för elever gällande ett ökat elevinflytande i undervisning	44
5.1.4 Synen på konsekvenser av en undervisning utan elevinflytande.....	46
5.2 Resultat avseende metod	47
5.3 Förslag till fortsatt forskning	50
Referenser	51
Bilagor	53
Bilaga 1	53
Bilaga 2	55
Bilaga 3	56

1 Inledning

Läraren skall utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan, se till att alla elever oavsett kön, och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetsätt, arbetsformer och undervisningens innehåll, samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad, verka för att flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen¹

Detta citat är hämtat ur styrdokumentet från Lpo-94 och sammanfattar vad elevinflytande i undervisningen är och ska vägleda i undervisningssituationer.

1.1 Introduktion

Den 18 januari- till den 16 mars 2007 genomförde Skolverkets utbildningsinspektion en inspektion av Staffanstorps kommun. Denna skulle granska förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, barn- och ungdomsutbildningen samt vuxnas lärande. Den övergripande slutsatsen av rapporten gällande elevernas vardagliga inflytande i undervisningen i Staffanstorps kommun, var att inspektörerna tyckte att kommunens arbete med att förbättra elevernas inflytande över utbildningen, särskilt över undervisningens innehåll bör öka.

I Staffanstorps kommun ligger Hjärups skola. Skolinspektionens individuella utlåtande för denna skola gällande elevinflytandet i undervisningen var mycket god. ”Eleverna tränas i att ta ansvar för sitt skolarbete och ges möjlighet till inflytande över hur deras utbildning utformas. Eleverna har också ett inflytande över arbetsformer och innehåll.”² Det goda utfallet av rapporten om Hjärups skola skiljde sig från kommunens sammanfattande resultat av elevinflytandet i undervisningen. Rapporten blev trots detta en bidragande katalysator för ledningen och utvecklingsgruppen att utveckla kunskaperna och arbetet med elevinflytande i undervisningen ytterligare. Utvecklingsgruppen består av personal på Hjärups skola som jobbar med frågor för skolans förbättring.

Hjärups skola har under lång tid diskuterat och arbetat aktivt med elevinflytande samt elevdemokrati. I det arbetet startade skolan bland annat ett samarbete med Friends, en organisation som arbetar för att barn och unga ska känna sig trygga och slippa utsättas för mobbning och andra kränkningar.³ Samarbetet resulterade i olika former av utbildningar av

¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

² http://www.skolverket.se/content/1/c4/94/15/Inspektionsrapport_Staffanstorp.pdf 2008-11-24 s.6

³ <http://www.friends.se/?id=1225> 2008-11-26

Friends för eleverna och personalen på skolan med fokus på Friends huvudsyfte som beskrivs ovan. Representanterna i elevrådet har dessutom fått en specialanpassad utbildning av Friends för att bli bättre och kompetentare på sina uppdrag, detta gäller även Kamratstödjarna och Stödgruppen. En kamratstödare är en elev som har klassens förtroende, eleverna kan vända sig till denne om de känner sig utanför, ser olämpliga beteenden eller upplever mobbning.⁴ Kamratstödjarna från de olika klasserna bildar tillsammans ett kamratråd. De problem som lyfts upp i kamratrådet vidarebefordras omedelbart till skolans stödgrupp som består av pedagoger på skolan.⁵ Hjärups skola har valt att lägga ännu mer fokus på elevinflytandet i undervisningen eftersom elevinflytandet i form av rådsverksamhet är mycket välfungerande och organiserat.

På Hjärups skola är Elevinflytande en del av varje arbetslags verksamhetsplan. Skolan har haft studiedagar och workshops med alla lärare, förskolelärare och fritidspedagoger, om elevinflytande i undervisningen. Ledningen och utvecklingsgruppen kände efter det aktiva arbetet med elevinflytande i undervisningen därför att de vill ta ytterligare ett steg i detta arbete. De ville göra detta genom en studie, gällande hur Hjärups skolas pedagoger och elever ser på elevinflytande i undervisningen samt hur dessa upplever det befintliga utövandet av detta.

Jag blev tillfrågad av utvecklingsgruppen i mitten av 2007 att skriva mitt examensarbete om elevinflytandet i undervisningen på Hjärup skola. Min Verksamhets Förlagda Tid på skolan har varit mycket lärorik, tillfredställande och trivsamt och därför accepterade jag erbjudandet trots att examensarbetet vid tidpunkten av förfrågan låg långt bort. Jag tycker det ska bli intressant att få utföra detta uppdrag eftersom jag anser att ämnet är fascinerande samt utgör en viktig del av lärandesituationen i klassrummet. Därför hoppas jag att detta arbete kommer bidra till nya kunskaper i ämnet som jag kommer ha nytta av i min framtida roll som lärare.

⁴<http://www.staffanstorp.se/resultatenheter/skolor/hjarupsskola/elevdemokrati/kamratradet.4.743d22f4115f53f498b800064080.html> 2008-11-26

⁵<http://www.staffanstorp.se/resultatenheter/skolor/hjarupsskola/planer/mobbingplan/metod.4.743d22f4115f53f498b800060769.html> 2008-11-26

Det finns ingen tidigare djupgående undersökning om Hjärup skolas elevers och pedagogers syn och utövande av elevinflytandet i undervisningen. Kunskapsmålet med detta examensarbete är att Hjärups skola och andra intressenter ska få en bild av vad elevinflytande är, då det finns många olika uppfattningar av begreppet. Jag har avgränsat mig till elevinflytandet i undervisningen eftersom ledningen och utvecklingsgruppen ville få mer insikter i detta.

Forskare är oeniga om definitionen av elevinflytandebegreppet i undervisningen. Elevinflytandebegreppet existerar inte i form av ett uppslagsord och har därför ingen självklar definition. Jag har därför gjort bedömningen att elevinflytandet i undervisningen endast blir rättvist beskrivet, om olika uppfattningar av tidigare forskning i ämnet redovisas. Vissa av forskarna beskriver elevinflytandet i en helhetsbild där det inte uttalat står att det är just på undervisningsnivå de menar. Det material jag redovisar i kunskapsbakgrunden är därför min tolkning av vad jag tror de menar med elevinflytande i undervisningen. Ordet undervisning förklaras i Nationalencyklopedins nätbaserade tjänst från 2008, som ”meddelande av kunskaper” ...” För Svenskt undervisningsväsen.”⁶ Och det är även denna definition jag menar när jag använder mig av begreppet undervisning.

⁶ <http://www.ne.se.support.mah.se/artikel/335671/335671> 2008-12-09

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med mitt arbete är att studera hur några lärare och elever på en skola ser på elevinflytande i undervisning samt hur dessa upplever det befintliga utövädet av detta. Syftet är även att delge uppfattningar från en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation.

Mina frågeställningar är följande:

- Hur ser Hjärups skolas elever och lärare på elevinflytande i undervisning?
- Hur upplever Hjärups skolas elever och lärare utövädet av det befintliga elevinflytandet i undervisningen?
- Vad anser en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation om elevinflytande i undervisning?

Jag kommer att besvara frågeställningarna integrerat på grund av att de är gränsöverskridande. Jag använder uttrycken; syn på, uppfattar och upplever återkommande och förhåller mig till formuleringarna som synonymer av samma betydelse.

2 Kunskapsbakgrund

I kunskapsbakgrunden presenteras olika uppfattningar gällande innebörd, utövande samt krav, förutsättningar och konsekvenser av elevinflytande i undervisning. Detta stoff ska läsas som en helhet och redovisas i kunskapsbakgrunden för att skapa en förförståelse till de områden som tas upp i resultatdelen. I resultatdelen redovisas svaren på arbetets frågeställningar gränsöverskridande.

2.1 Uppfattningar av elevinflytande i undervisning

I inledningen av detta arbete använder jag mig av ett citat hämtat från Lpo 94, *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, för att ge en kort överblick på vad ett elevinflytande i undervisning innebär. Det som blir tydligt är att ett elevinflytande är beroende av ett likvärdigt åtagande mellan elever och lärare. Det är lärarens uppgift att på jämlika villkor oberoende av kön och social tillhörighet vägleda de elever som är beredda att ta ett eget personligt ansvar för sin skolgång till ett inflytande. Dessa elevers inflytande och ökande ansvarsgrad ska successivt utökas efter ålder och mognad. I kapitel 2.3 *Elevernas ansvar och inflytande*, utvecklas resonemanget om delaktighet och ansvar till att beröra alla elever efter den demokratiska principen samt beskrivs elevens roll i skolmiljöns situation och en bekräftelse av sin ansvarsroll.

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, skall omfatta alla elever. Elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön, samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning.⁷

I *Lyssna på eleverna! Om elevinflytande i praktiken* lyfter Elevorganisationen och Lärarförbundet fram att elevinflytande i undervisningen inte innebär samma sak för alla eftersom alla människor har sin egen uppfattning om vad det innebär.⁸ De anser även att elevinflytande ska vara en del av undervisningen och inte betraktas som något avskilt från resten av undervisningen eftersom de färdigheter eleverna tränar när de blir delaktiga är minst lika viktiga kunskaper som själva ämneskunskaperna. De menar att undervisningen på detta sätt blir bättre, roligare och effektiv när eleverna är delaktiga.⁹

⁷ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

⁸ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24. s. 4

⁹ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24. s. 5

Amelie Tham har skrivit *Jag vill ha inflytande över allt* till Skolverket. Hon anser att det inte finns några lösenord, recept eller metod för elevinflytandet i undervisningen men hon påpekar att det handlar om att läraren ska möta eleven i undervisningen. Hon tycker att det finns kunskap och en mängd olika pedagogiska verktyg och pedagogiska förhållningssätt som möjliggör ett elevinflytande i undervisningen. Hon betonar tre principer för att nå ett ökat elevinflytande i undervisningen: Den första principen är reflektion, eftertanke att kritiskt se på den egna skolans system. Den andra principen är dialogen, samtalet. Det är det enda sättet att verkligen få reda på vad, elever och lärare tycker och tänker. Den tredje principen är mötet, om elever och lärare verkligen möts, ser, hör och lär känna varandra blir det svårt att glömma bort och nonchalera varandra. Amelie Tham menar att eleverna genom dessa principer möter sin egen förmåga och styrka.¹⁰

Gunvor Selberg beskriver i *Främja elevers lärande genom elevinflytande: elevinflytandet i undervisningen på detta sätt*:

Eleverna ska ha ett stort utrymme och rätt till tanke- och yttrandefrihet. Eleverna ska vara med och formulera sina lärandeområden och tränas i att få handledning att styra den egna lärandeprocessen. Elevinflytandet kan ses som ett samspel såväl mellan elever som mellan elever och vuxna. I detta samspel tränar sig elever att lära sig genom att andra kan ha andra krav och önskningsar än man själv. I samspelet då man gör saker tillsammans och försöker att förstå tillsammans, lär man sig att benämna omvärlden, sociala regler och att förstå sammanhang.¹¹

Margareta Aspån har skrivit uppsatsen *Att komma till sin rätt. Barns och vuxnas perspektiv på ett skolprojekt för ett ökat elevinflytande*. Hon anser att elevinflytandet i undervisningen handlar om att få eleverna att se sin undervisning som meningsfull. Detta gör de genom ett reellt deltagande där eleverna kan påverka skeendena i undervisningen, men det krävs då ett kontinuerligt deltagande. Hon tycker inte att elevinflytandet i undervisningen ska öka med ålder och mognad eftersom det inte är en kvantitativ förändring som sker utan det handlar om olika saker i olika åldrar och i olika situationer.¹²

Ellen Almgren, är författare till avhandlingen *Att fostra demokrater; Om skolan i demokratin och demokratin i skolan*, och har uppfattningen att elevinflytandet i undervisningen ibland ses som en form av ett klassrumsklimat men ibland blandas ihop med en maktkomponent.

¹⁰ Tham, 1998 s. 114

¹¹ Selberg, 2001 s. 45

¹² Aspån, 2005 s.122

Elevinflytandet mätt som en möjlighet till påverkan fångar inte det faktiska deltagandet. Ett öppet klassrumsklimat är inte nödvändigtvis jämlikt. ... det är en stor skillnad på dessa två olika former av skoldemokrati. Elevinflytandet rymmer en central maktkomponent¹³ som klassrumsklimatet saknar. ... I ett strikt statsvetenskapligt perspektiv betyder demokrati ett sätt att styra, en kollektiv maktutövning. Ett öppet klassrumsklimat har förstås inte mycket med maktutövning att göra.¹⁴... Demokrati, i betydelsen kollektiv maktutövning, är inte enkelt att förklara. Det är sällan alla kan vara med och fatta beslut, eftersom alla inte kan få som de vill är ansvarsutkrävandet centralt i demokratin. Om alla skall sägas ha makt, måste de som fattat beslut och utövat makt också kunna ställas till svars. Om elever fattar beslut över skolans verksamhet ligger också ansvaret för beslutet hos dem, och övriga elever eller andra i skolan måste kunna utkräva detta ansvar.¹⁵

Ellen Almgren påpekar att goda relationer mellan lärare och elever inte måste grundas i jämlika maktrelationer. ”Skolan är en organisation med professionella aktörer, bland annat lärarna, och de borde rimligtvis kunna lyssna till och uppmuntra eleverna även utan att eleverna utövar inflytande över undervisningens utformning.”¹⁶

2.2 Utövning av elevinflytande i undervisning

I Lpo 94 står det att utövningen av elevinflytandet i undervisningen ska gå till på följande sätt:

Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleven utveckla förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.¹⁷ ... Läraren skall utgå från att eleverna kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan, se till att alla elever oavsett kön, och social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetsätt, arbetsformer och undervisningens innehåll, samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad... svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. ... Skolan ska sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö, successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan och har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. ... Alla som arbetar i skolan skall främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.¹⁸

Gunvor Selberg påpekar att utövandet av elevinflytandet i undervisningen bland annat handlar om miljöer, där en del miljöer underlättar inflytelserikt arbete mer än andra. Lärarens sätt att förhålla sig till elevers inflytande får en avgörande betydelse för elevernas undervisning. I goda lärandemiljöer kommunicerar lärarna om arbetet i undervisningen tillsammans med

¹³ Almgren, 2006 s. 198

¹⁴ a.a. s. 199

¹⁵ Almgren, 2006 s. 200

¹⁶ Almgren, 2006 s. 210

¹⁷ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 5

¹⁸ a.a. s. 13

eleverna. Eleverna har då möjligheten att förbättra sina kunskaper i att utöva inflytande i sitt lärande med hjälp och stöd av lärarens sätt att leda arbetet. På vilket sätt elevers inflytande kommer till uttryck är beroende av att läraren tillsammans med eleverna skapar förutsättningar för¹⁹ att utveckla kunskapen. Lärarens samtal med eleverna behöver ledas på ett väl genomtänkt sätt så att valmöjlighet och rätten att fritt samarbeta med kamraterna ges åt eleverna.²⁰

Om lärandet och lärandets resultat ska bli elevens eget måste eleven själv aktivt delta i lärandet, i dialog med andra. Eleven måste leva med i det verktyg och material som krävs. Lärande leds från fråga till svar och med ett aktivt deltagande i arbetet med att lösa och genomföra uppgifter. Att lära är en process över tid då man hinner titta på sina egna frågor och reflektera över sina svar och exempel.²¹

Torsten Madsén tycker att utövandet av elevinflytandet i undervisningen inte endast handlar om tiden eleverna deltar i undervisningen och hur mycket de lär sig utan det handlar om hur tiden används och vad som sker under tiden. Han påpekar att forskning visar ett samband mellan elevernas kompetensutveckling och hur lång tid de är aktivt engagerade i meningsfulla uppgifter, det som brukar kallas för ”time-on-task”. Han tycker att om kvaliteten ska kunna ökas i lärandet gäller det att finna strategier som ”maximerar time-on-task”. Det gäller att försöka se skolan ur elevernas synvinkel.²²

Mauno Korpela är när det gäller utövningen av elevinflytandet inne på samma linje som Torsten Madsén:

... men alla människor har en inre drivkraft att utveckla sig och lära sig mer. Det gäller för skolan att skapa förutsättningar för dessa drivkrafter. Eleverna måste förstå poängen med det de ska arbeta med. Och för att detta ska göras bör de delta i en gemensam planering om innehåll och arbetsformer.²³

Elevorganisationen och lärarförbundet tycker att utövningen av elevinflytandet i undervisningen ska starta i en diskussion med eleverna om vad begreppet egentligen innebär. Elevorganisationen och lärarförbundet hävdar att om diskussionen uteblir är risken stor att lärare och elever talar förbi varandra, och elevinflytandet kommer då inte att fungera. Ett bra upplägg menar de kan vara att elever och lärare först enskilt reflekterar över vad de menar

¹⁹ Selberg, 2001 s. 9

²⁰ a.a. s. 10

²¹ Selberg, 2001 s. 47

²² Lärarförbundet, 1995 s. 15

²³ Korpela, 2004 s. 91

med elevinflytande.²⁴ En grundstomme för ett fungerande elevinflytande är att eleverna deltar i planeringen av undervisningen, både vad gäller innehåll och arbetsformer. De tror att målet bör vara att gemensamt sammanställa en plan som passar alla någorlunda bra. Det är viktigt i planeringsstadiet att alla elevers idéer tas på allvar eftersom allas åsikter måste respekteras. Ifall en idé inte är genomförbar är det viktigt att noga förklara varför det inte går att genomföra för eleverna. Slutligen utvärderar läraren undervisningen tillsammans med eleverna. Utvecklingssamtalet är ett utmärkt tillfälle att diskutera elevernas delaktighet och ansvar i skolarbetet.²⁵

2.3 Krav på elever samt deras förutsättningar och konsekvenser för en undervisning utan elevinflytande

Torsten Madsén menar att kraven på elever och deras förutsättningar för elevinflytande, är att elevinflytande inte enbart handlar om en rättighet att påverka undervisningen utan att det i lika hög grad handlar om skyldigheten att ta ansvar för sitt lärande.²⁶

Elevorganisationen och lärarförbundet hävdar även de att elevinflytande i undervisningen innebär ett stort ansvar, men att eleverna idag kan vara med och ta detta ansvar. De menar att ”Ansvarskännande är inget man föds med. Det måste läras in och skolan har en viktig uppgift att fostra eleverna till att aktivt ta del av sin egen utbildning.”²⁷

Gunvor Selberg beskriver ett exempel på undervisning utan elevinflytande. Hon syftar på de läromiljöer där läraren eller arbetslaget sköter hela processen, i till exempel ett temaarbete, med val av arbete och planering av arbetet, eleven får endast ta ansvar för presentationen av arbetet. Presentationen måste oftast struktureras utifrån ett förutbestämt direktiv från läraren. I denna sortens undervisning får eleverna ha synpunkter på lärarnas och arbetslagets planerade arbete. Ifall eleverna har ett lågt inflytande över sitt eget lärande tror Selberg att konsekvensen

²⁴[http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 3

²⁵[http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 6

²⁶ Lärarförbundet, 1995 s. 15

²⁷[http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 3

blir att de utesluts från att lära sig och utveckla kompetenser som de nationella styrdokumenterna förväntar sig att utbildningen innehåller.²⁸

Torsten Madsén påstår som Gunvor Selberg att konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande är mycket stor. Ett utbrett elevinflytande i undervisningen är en avgörande faktor för att öka kvaliteten i lärandet och för att klara skolans viktigaste uppgift att förbereda för ett ständigt föränderligt samhälle. Vi ska alltid vara beredda att lära nytt och tänka själva.²⁹ Och skulle en undervisning fortgå utan elevinflytande kan detta leda till att eleverna inte utvecklas i lärandet eller i det självständiga tänkandet.

I skriften *Skolverkets arbete med elevinflytande och arbetsformer i skolan* står det att elever vill ha ett ökat inflytande över undervisningen:

Det vi vet är att eleverna vill ha ett ökat inflytande över undervisningssituationen både vad gäller innehåll och arbetsätt. Det visar olika undersökningar. Skolverkets attitydundersökning från 1997 beträffande grundskolan och gymnasieskolan visar att 60 % av eleverna anser att de har stort inflytande över vilka arbetsätt de använder. Över hälften av eleverna anser emellertid att de endast i liten utsträckning kan påverka sin situation i skolan. Bara var tredje elev upplever att de kan vara med och planera undervisningens innehåll. Många elever känner sig maktlösa. De anser att de i alltför stor utsträckning saknar inflytande både över sitt eget lärande och skolsituationen i stort. Andra undersökningar visar dessutom att elevernas möjligheter ofta begränsas till att påverka frågor som ligger utanför själva undervisningen.³⁰

²⁸ Selberg, 2001 s. 16

²⁹ Lärarförbundet, 1995 s. 19

³⁰ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=392> 2008-11-24 s. 4

2.4 Sammanfattning

I kunskapsbakgrunden presenteras olika tankar om innebörden av elevinflytande i undervisning och dess utövande. Detta redovisas som en helhet eftersom de är gränsöverskridande områden. Uppfattningarna i kunskapsbakgrunden ger en förståelse till resultatdelen, där svaren på arbetets frågeställningar redovisas enhetligt. I kunskapsbakgrunden beskrivs förutsättningar för elevinflytande i undervisning samt vikten av ansvar. Olika tillvägagångssätt för att få elevinflytande presenteras och bland annat dialogen betonas, kapitlet behandlar även konsekvenserna av bristande elevinflytande. Det omnämns att det inte finns någon ensidig lösning för att skapa elevinflytande.

De förutsättningar som finns i skolan och avgör den utsträckning ett elevinflytande kan nå beskrivs av Gunvor Selberg, hon anser att detta beror av miljön och lärarens förhållningssätt.³¹ Flera av källorna lyfter fram ansvar som ett viktigt kriterium. Det påpekas att både elevens personliga ansvar och skolans samt lärarnas ansvar har stor betydelse för effekten av ett elevinflytande. Elevens ansvar omnämns av Lpo 94³², Amelie Tham³³ och Torsten Madsén.³⁴ Torsten Madsén lägger tonvikt vid sambandet att med rättigheter som inflytande innebär följer även ansvar och diskuterar då föräldrarnas roll som yttersta ansvarstagare.³⁵ Ellen Almgren visar också sambandet mellan elever och deras föräldrar, hon tycker att en god relation mellan alla parter ger förutsättningar för att eleverna ska vara delaktiga. Hon beskriver i samband med den demokratiska maktens kraft att det inte finns något krav på en jämlik maktrelation mellan lärare och elever i praktiken.³⁶ Lpo 94 anser att graden av ansvar ska öka exponentiellt i samspel med att eleverna får planera och utvärdera undervisningen.³⁷ I likhet med eleven har också skolan ett ansvar.³⁸ Detta lyfter Amelie Tham³⁹, Elevorganisationen och Lärarförbundet⁴⁰ också fram.

³¹ Selberg, 2001 s. 9

³² <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 5

³³ Tham, 1998 s. 114

³⁴ Lärarförbundet, 1995 s. 15

³⁵ Lärarförbundet, 1995 s. 15

³⁶ Almgren, 2006 s. 210

³⁷ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 5

³⁸ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

³⁹ Tham, 1998 s. 114

⁴⁰ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 3

En rad tillvägagångssätt presenteras i kunskapsbakgrunden. En tydligt definierad strategi som omnämns för att uppnå ett ökat elevinflytande är att skapa en delaktighet i planeringen av innehållet och arbetsformerna för eleverna. Detta anser majoriteten av parterna; Lpo 94⁴¹, Elevorganisationen och Lärarförbundet⁴², Amelie Tham⁴³, Gunvor Sellberg⁴⁴, Margareta Aspån⁴⁵, Mauno Korpela⁴⁶ och Skolverket.⁴⁷ Lpo 94 beskriver att ett mål i undervisningen är att skapa ett aktivt deltagande.⁴⁸ Personalen ska främja studie-, arbets-, sociala och kulturella miljöer för att klara detta mål.⁴⁹ Elevorganisationen anser att elevinflytande ska vara en del av undervisningen då de färdigheter eleverna tränar när de blir delaktiga är minst lika viktiga kunskaper som själva ämneskunskaperna. När eleverna är delaktiga och utövar elevinflytande leder detta till en roligare och mer inlevelserik undervisning.⁵⁰ Även Margareta Aspån nämner delaktighet, men till skillnad från övriga anser hon att elevinflytande i undervisning förutsätter ett kontinuerligt deltagande. Elevinflytande i undervisning ska vara situationsanpassad efter mognad och specifika tillfällen.⁵¹ Margareta Aspån⁵², Torsten Madsén⁵³ och Mauno Korpela⁵⁴ vill samla arbetet kring meningsfulla arbetsuppgifter och en medveten insikt av eleverna om detta.

Dialogen i undervisning är central för elevinflytande och beskrivs av Elevorganisationen och Lärarförbundet för att skapa förståelse elever och lärare sinsemellan.⁵⁵ Gunvor Sellberg tycker att läraren ska leda samtalet till att eleverna ska kunna ges rättigheten och valmöjligheten att fritt samarbeta.⁵⁶ För att de ska tillgodogöra sig kunskaper krävs ett aktivt deltagande samt tid

⁴¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

⁴² [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 6

⁴³ Tham, 1998 s. 114

⁴⁴ Selberg, 2001 s. 10

⁴⁵ Aspån, 2005 s.122

⁴⁶ Korpela, 2004 s. 91

⁴⁷ Tham, 1998 s. 114

⁴⁸ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 5

⁴⁹ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

⁵⁰ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24. s. 5

⁵¹ Aspån, 2005 s.122

⁵² Aspån, 2005 s.122

⁵³ Lärarförbundet, 1995 s. 15

⁵⁴ Korpela, 2004 s. 91

⁵⁵ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 3

⁵⁶ Selberg, 2001 s. 10

till reflektion. Hon diskuterar samtalet i samband med elevers lärande och tycker att detta är nyckeln till elevinflytande i undervisning.⁵⁷ De har rätt till tanke och yttrandefrihet, deras inflytande ska ses som ett samspel elever emellan samt mellan elever och vuxna.⁵⁸ Eleverna ska få erfarenheter av att styra, kompromissa och att förstå sammanhang.⁵⁹ Amelie Tham nämner samtalet kring reflektionen, dialogen och mötet som mycket viktig.⁶⁰

Konsekvenserna som uppstår utan elevinflytande diskuterar Gunvor Selberg⁶¹ och Torsten Madsén.⁶² Konsekvenserna kan bli stora och ge bland annat brist på självständigt tänkande, eftersom ett lågt elevinflytande inte bereder inför ett föränderligt samhälle. Ett lågt elevinflytande beskrivs även vara lika med en låg inlärningsnivå. Enligt en undersökning Skolverket presenterat vill eleverna själva ha ett ökat inflytande i skolans undervisning.⁶³

Amelie Tham⁶⁴, Elevorganisationen och Lärarförbundet⁶⁵ anser att det inte finns någon ensidig lösning eller enkelspårigt koncept för att uppnå ett elevinflytande som kan användas eller fungera i praktiken.

⁵⁷ Selberg, 2001 s. 47

⁵⁸ Selberg, 2001 s. 45

⁵⁹ Selberg, 2001 s. 45

⁶⁰ Tham, 1998 s. 114

⁶¹ Selberg, 2001 s. 16

⁶² Lärarförbundet, 1995 s. 19

⁶³ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=392> 2008-11-24 s. 4

⁶⁴ Tham, 1998 s. 114

⁶⁵ Lärarförbundet, 1995 s. 15

3 Metod och genomförande

3.1 Metod

Mitt val av ansats är kvalitativ. Enligt Jan Trost, författare till *Kvalitativa intervjuer* används i kvalitativa studier den intervjuades bakgrunds variabel exempelvis ålder eller/och kön.⁶⁶ Jag har valt en kvalitativ ansats eftersom jag vill göra en djupgående undersökning, då syftet med mitt arbete är att studera hur några lärare och elever på en skola ser på elevinflytande i undervisning samt hur dessa upplever det befintliga utövändet av detta. Syftet är även att delge uppfattningar från en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation.

En kvalitativ intervju är även enligt Runa Patel och Bo Davidson att intervjuaren ställer frågor som ger utrymme för intervjupersonens tankar, eftersom denne får svara med egna ord istället för ett färdigtryckt alternativ.⁶⁷

3.2 Urval

Jag vill intervju två elevgrupper från olika klasser på Hjärups skola; en grupp från årskurs 3 och en grupp från årskurs 5 samt klasslärarna till dessa. Jag vill även intervju en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevrådsorganisation för att få två utomståendes syn på elevinflytande. Jag gör denna avgränsning av antalet intervjuade för att anpassa till tidsaspekten då examensarbetet är på 15 högskolepoäng. Tillsammans med utvecklingsgruppen på Hjärups skola har jag kommit fram till att dessa årskurser är bra åldersgrupper att lägga fokus på eftersom eleverna i de lägre årskurserna kan ha svårt att definiera och se elevinflytande, detta på grund av deras ålder. Urvalet påverkas av klassernas förutsättningar för att se om detta kan ha betydelse för utfallet i resultatet. Därför har en ganska turbulent klass i årskurs 3 och en lugnare klass i årskurs 5 valts ut. Det är intressant att ta reda på om eleverna och deras klasslärare har samma uppfattning av elevinflytande. Av skolans lärare faller därför valet på klasslärarna från de utvalda klasserna i årskurs 3 och 5.

⁶⁶ Trost, 1993 s. 9

⁶⁷ Patel & Davidson, 2003 s. 78

Hjärups skola ligger i Hjärup, en tätort i Skåne och har en folkmängd på nära 4000 invånare, majoriteten av bebyggelsen består av villor.⁶⁸ Skolan är kommunal och majoriteten av elevernas föräldrar har en akademisk bakgrund.

Hjärups skola är belägen mitt i hjärtat av byn. Ett modernt skolhus, byggt 1997, reser sig i två våningar. Varje klassrum har loft och grupprum. Ateljé och rörelserum på andra våningen ger möjligheter till flexibel undervisning och omsorg. Skolan har cirka 400 elever från F-klass till år 5.⁶⁹

Hjärups skola är indelad i fyra spår A, B, C samt Montessori. Varje spår i A, B och C består av en klass i varje årskurs F- 5, Montessori har åldersintegrerade klasser F-5.

På Hjärups skola har jag tagit kontakt med de berörda klasslärarna. Jag känner dessa lärare och elever, då jag som tidigare nämnts haft min Verksamhets Förlagda Tid på skolan. Detta hoppas jag bidrar till att intervjuerna kommer att kännas så avslappnade och naturliga som möjligt för alla parter. Jag kommer att intervjua klasslärarna samt två elevgrupper med tre elever i varje grupp, från klassen i årskurs 3 och klassen i årskurs 5. Antalet elever känns lagom i varje grupp eftersom det är viktigt att alla får komma till tals. Jag tänker även att eleverna ska kunna använda sig av kamraternas funderingar och på så sätt bli medvetna om olika sätt att tänka, vilket jag hoppas ska leda till spännande svar, vilket Elisabet Doverberg – Österberg och Ingrid Pramling förespråkar när det gäller att intervjua barn i grupp.⁷⁰ Vad eleverna och klasslärarna har för kön tycker jag är irrelevant för undersökningen, jag har därför valt att inte redovisa detta i mitt resultat.

Jag har utöver elevgrupperna och klasslärarna valt att intervjua två personer som inte har någon koppling till Hjärups skola. Detta urval har skett genom sökningar på internet på personer som har anknytning till elevinflytandefrågor. Jag har därefter skickat ut intervjufrågor via mail till de personer jag har tyckt verkat mest intressanta att få en intervju med. Av de personer jag har fått svar av har jag valt Lena Nivelius, specialpedagog och föreläsare om elevinflytande och Niklas Johansson, materialutvecklare i Sveriges Elevråds Centralorganisation.

⁶⁸ Bonniers, 2007

⁶⁹ <http://www.staffanstorp.se/hjarupsskola> 2008-12-05

⁷⁰ Doverberg-Österberg & Pramling, 1985 s.30

3.3 Genomförande

På Hjärups skola skulle jag göra fyra intervjuer, två intervjuer med två olika elevgrupper; en grupp från en klass i årskurs 3 och en elevgrupp i årskurs 5 samt två intervjuer med klasslärarna i respektive klass. Jag tog muntlig kontakt med klasslärarna i den trea och femma som jag ville intervjua, gensvaret var mycket positivt och vi bestämde tid för intervjuerna.

Till intervjuerna använde jag mig av en diktafon, detta för att slippa skriva samtidigt som jag fokuserade på att lyssna efter det som sades. Alla intervjuer utfördes utan att jag ställde följdfrågor eftersom jag inte ville att mina frågor skulle bli ledande och påverka mina intervjupersoners svar.

Den första intervjun ägde rum med klassläraren för den utvalda klassen i årskurs 5. Intervjun utfördes i personalrummet, platsen valdes eftersom de flesta i personalen hade aktiviteter och lektioner vid denna tid och lärarrummet var därför tomt. Rummet var tyst och sofforna bekväma, detta kan ha varit en bidragande orsak, att intervjun skedde på ett mycket lugnt och avspänt sätt. Efter intervjun med klassläraren, gick vi till dennes klassrum. Jag pratade inledande med klassen en stund och därefter skedde en lottning om vilka som skulle bli intervjuade. Den lottade gruppen elever och jag gick in i klassens grupprum, detta låg i anslutning till klassrummet och här utförde jag den andra intervjun. Platsen var bra då den var ganska insyns- och ljudskyddad från klassrummets pågående aktiviteter. Klimatet var avslappnat mellan mig och barnen, detta bidrog till att intervjun flöt på bra. Den tredje intervjun genomfördes med elever från den utvalda klassen i årskurs tre. Jag hämtade gruppen i deras klassrum, även dessa valdes ut genom lottning. Då de andra i klassen hade rast var det endast den lottade gruppen kvar i klassrummet, deras klasslärare hänvisade oss till skolans bibliotek. Platsen var tillfredställande då ljudet från aktiviteterna utanför stängdes ut. Barnen var mycket öppna vilket gjorde att det rädde en god stämning under intervjun. Den fjärde intervjun skedde med klassläraren till den utvalda klassen i årskurs tre. Vi satt i klassens grupprum som även detta ligger i anslutning till klassrummet. Vi satt på varsin stol, intervjun var avspänd och allt flöt även här på bra. Under intervjun med klassläraren i årskurs 3 var dennes elever igångsatta med aktiviteter i klasrummet, vilket gjorde att ljudnivån gick i vågor. Läraren hade koll på gruppen från sin plats eftersom vi hade en glasruta mellan oss i grupprummet och eleverna i klassrummet.

Barnen i elevgrupperna tog vid många tillfällen hjälp av varandra, genom att spinna vidare på det något av de andra sagt. I båda elevgrupperna pratade några av barnen mycket tyst, men detta gick ändå att höra vad som sades vid uppspelningen. Jag upplevde att eleverna i båda grupperna kom till tals under intervjuerna, ingen elev var passiv.

Mindre störningar uppstod under några av intervjuerna med elevgrupperna. I intervjun med elevgruppen i årskurs 3 började barnen mot slutet att bli ofokuserade. De fick syn på personal och elever de kände genom fönstren och ville titta på dessa. I intervjun med elevgruppen i årskurs 5 hade deras klass i rummet intill klassråd. Detta gjorde att eleverna ibland blev tysta i intervjun för att höra vad klassen bestämde. Störningarna påverkade inte resultatet eftersom dessa endast pågick under en kortare tid samt att eleverna under intervjutillfället gav mig utförliga och fokuserade svar på frågorna. Under klasslärares intervjuer upplevde jag inga störningar då det som hände runt omkring inte påverkade klasslärarna eller mig under intervjuerna.

Under intervjuerna nickade jag åt intervjupersonerna för att bekräfta att jag lyssnade samt för att visa jag uppfattat svaren under alla intervjuer. Jag upprepade även ibland svaret för att försäkra mig om att jag förstått det de sagt. När det gäller diktafonen, kändes det som om både klasslärarna och barnen glömde bort den under intervjun. Efter intervjuerna frågade elevgruppen i årskurs 3 om de kunde få höra på hur de lät under inspelningen. De fick då lyssna ett stycke så att alla fick höra sina röster. Intervjuerna avslutades i en god anda, både klasslärarna och eleverna var glada och positiva till intervjuerna och deras upplägg.

De fyra intervjuerna på Hjärups skola genomfördes på en sammanlagd tid av 80 minuter då varje intervju genomfördes på cirka 20 minuter.

Jag intervjuade Lena Nivelius och Niklas Johansson om elevinflytande i undervisning. Jag tog kontakt via e-post, jag skickade förfrågningar om möjligheten till en intervju gällande deras uppfattningar och tankar kring elevinflytandet i undervisningen. Jag fick ett snabbt och positivt gensvar. Vi bestämde i båda fallen att intervjuerna skulle ske via telefon. Detta räknar Runa Patel och Bo Davidsson som en personlig intervju⁷¹ och det var denna typ jag var ute efter. Att utföra intervjuerna via telefon bidrog till att vi eliminerade avståndet mellan oss, då jag skrev mitt examensarbete i Skåne och Lena och Niklas befann sig i Stockholms län. Jag

⁷¹ Patel & Davidson, 2003 s.71

skickade intervjufrågorna till Lena Nivelius och Niklas Johansson några dagar före varje intervju. Jag var nöjd med mitt val av plats i intervjuerna av de utomstående. Jag satt i min lägenhet vid mitt skrivbord och intervjuade dessa via min hemtelefon. Båda intervjuerna fortgick under behagliga och trivsamma former. Jag ställde frågorna i samma ordning som visas i bilaga 1. Jag ställde inte heller i detta fall några följdfrågor då jag inte ville ha ledande svar från intervjupersonerna. Under intervjuerna hummade jag till intervjupersonerna för att bekräfta att jag lyssnade samt för att visa att jag uppfattat svaren. Jag upprepade även ibland svaret intervjupersonen sagt för att försäkra mig om att jag förstått det som sagts. En mindre störning uppstod under båda intervjuerna då jag var tvungen att hålla diktafonen mot telefons högtalare, där vanligtvis örat ska vara placerat. Detta gjorde att jag fick hålla telefonen en bit från mitt öra och hörde därför ibland inte vad som sades, jag bad dem i dessa fall att upprepa sina svar igen. Allt intervjumaterial från intervjuerna hördes mycket bra på uppspelningen. Intervjuerna med Niklas och Lena tog cirka 30 minuter per intervju sammanlagt blev det cirka 60 minuter för båda intervjuerna.

När jag skapade mina intervjufrågor utgick jag ifrån vad som framkommit i min kunskapsbakgrund, eftersom syftet med mitt arbete är att studera hur några lärare och elever på en skola ser på elevinflytande i undervisning samt hur dessa upplever det befintliga utövandet av detta. Syftet är även att delge uppfattningar från en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation. Intervjufrågorna finns i sin helhet i bilaga 1. Enligt Runa Patel och Bo Davidsson, måste två aspekter finnas med när man arbetar med frågor för att samla in information. Den första aspekten är att tänka på hur mycket ansvar som ska lämnas till intervjuaren när det gäller frågornas ordning, grad av standardisering. Den andra aspekten handlar om att tänka på i vilken utsträckning frågorna ska vara fria för intervjupersonen att tolka beroende på inställning eller tidigare erfarenheter, graden av strukturering.⁷² När det gäller graden av strukturering handlar det om vilket svarsutrymme som intervjupersonen får. I en ostrukturerad intervju lämnar frågorna ett mycket stort utrymme för intervjupersonen att svara inom.⁷³ Mina intervjuer hade en hög grad av standardisering och en låg grad av strukturering eftersom jag ställde mina frågor i samma ordning de stod på i mitt papper vid alla intervjutillfällena. Frågorna var öppet formulerade eftersom avsikten var att ge intervjupersonen ett stort

⁷² Patel & Davidson, 2003 s.71

⁷³ a.a. s.72

svarsutrymme.⁷⁴ Jag valde denna typ av standardisering och strukturering för att se vad resultatet skulle bli när mina intervjupersoner svarade på liknande frågor med samma innebörd.

Efter varje intervjutillfälle transkriberade jag all information från intervjuerna, lyssnade igenom inspelningarna ett antal gånger och skrev under tiden ner allt som sades och läste därefter igenom alla svaren flera gånger. Jag skrev en rubrik för varje fråga och skrev därefter en sammanfattande text av svaren på frågorna från de olika intervjuerna. Jag valde också ut citat från varje intervju som jag återgav ordagrant och satte sedan in dessa i den sammanfattande texten under varje rubrik. Jag valde att återge citaten exakt som de sades vid intervjuerna eftersom jag ville att svaren skulle presenteras så nära verkligheten som det var möjligt. De utvalda citaten var till för att ge exempel på intervjupersonernas svar för att stärka resultatet. När det gäller elevernas citat, valde jag ut vissa av elevernas svar i de fall de var överens, eftersom det inte kändes meningsfullt att redovisa samma sorts citat flera gånger. Jag valde istället att redogöra flera av citaten till samma rubrik om de skiljde sig, detta för att styrka dessa olikheter.

3.3.1 Etiska övervägande

Eleverna var minderåriga, för att få tillstånd till att intervjua dessa skrev jag ett informationsbrev till deras föräldrar. I brevet förklarade jag hur intervjun skulle gå till samt dess innebörd, se bilaga 2 och 3. Föräldrarna fick ta ställning till om deras barn fick delta i intervjun. Antalet elever som fick delta var fler än tre från varje klass, för att urvalet från klasserna skulle ske demokratiskt, genomfördes som nämnts tidigare därför en lottning mellan de elever som fick och ville delta i intervjun. Jag valde att inte ta med namn eller kön för att skydda barnens integritet detta gäller även de berörda klassföreståndarna. Jag började också alla mina intervjuer med att ännu en gång påpeka att deras identitet inte kommer att lämnas ut mer än det som tidigare överenskommit, enligt Runa Patel och Bo Davidsson är detta mycket viktigt att berätta vid intervju tillfället.⁷⁵

⁷⁴ a.a. s.72

⁷⁵ Patel & Davidson, 2003 s.70

4 Resultat

Jag kommer här att redovisa resultatet av mina sex intervjuer. Först presenterar jag resultatet av mina fyra intervjuer med eleverna och lärarna från Hjärups skola. Två intervjuer med elevgrupperna, tre elever från en klass i årskurs 3 och tre elever från en klass i årskurs 5 samt två intervjuer med elevernas respektive klasslärare.

Intervjuerna med Niklas Johansson, representant från Sveriges Elevrådsorganisation och Lena Nivelius, specialpedagog och föreläsare om elevinflytande, har jag valt att lägga efter presentationen av resultatet av intervjuerna med Hjärups skola. Detta eftersom dessa är en separat del av min empiriska undersökning. Då Niklas Johanssons och Lena Nivelius svarsresultat senare i diskussionskapitlet kommer att jämföras med Hjärups skolas elever och klasslärare på samma sätt som resultatet jämförs mot kunskapsbakgrunden. Detta eftersom syftet med mitt arbete är att studera hur några lärare och elever på en skola ser på elevinflytande i undervisning samt hur dessa upplever det befintliga utövandet av detta. Syftet är även att delge uppfattningar från en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation.

Jag har valt att avgränsa mig till de frågor jag ställde under intervjuerna som var av samma innehåll för både klasslärarna, eleverna och de utomstående. Två frågor jag ställde till Niklas Johansson kändes irrelevanta eftersom de låg utanför de andra frågorna i de andra intervjuerna, jag har därför valt att stryka dessa frågor och svar, så att alla frågor till alla intervjuerna är av samma karaktär. Alla fick frågor med samma innehåll fast med en annan formulering beroende på om de var elever, klasslärare eller utomstående. Dessa avgränsningar har jag gjort efter det att allt intervjumaterial sammanställts eftersom jag känner att det som presenteras i Resultatdelen ska vara mest relevant för mina frågeställningar och mitt syfte.

Jag har valt att dela in resultatet efter frågorna jag ställde i intervjuerna. Jag har därefter döpt dem till sammanfattande rubriker; Klasslärarnas och elevernas uppfattningar av elevinflytande i undervisning, Klasslärarnas och elevernas syn på integreringen av elevinflytandet i undervisningen, Elevernas och klasslärarnas syn på ett ökat elevinflytande i undervisningen, Klasslärarnas och elevernas syn på konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande i undervisningen, Niklas Johansson och Lena Nivelius definition av elevinflytande i undervisning, Niklas Johansson och Lena Nivelius syn på hur elevinflytandet

ska integreras i undervisningen i de tidigare åren i grundskolan, Niklas Johanssons och Lena Nivelius syn på kraven samt elevers förutsättningar för ett ökat elevinflytande, Niklas Johansson och Lena Nivelius uppfattning av konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande. I dessa rubriker redovisar jag en sammanfattning och ett urval citat av svaren från varje intervjuperson/ grupp. Intervjufrågorna kan ses i sin helhet i bilaga 1.

4.1 Klassläraernas och elevernas uppfattningar av elevinflytande i undervisning

4.1.1 Klassläraernas uppfattningar av elevinflytande i undervisning

Klassläraren i årskurs 3 beskriver sin definition av elevinflytande med att det är det osynliga inflytandet. ... *när du som pedagog märker åt vilket håll eleverna går... Och då kan du låta barnen vara med och påverka utan att de egentligen vet om det själva.* Klassläraren tycker också att det för denna är mycket viktigt att vara lyhörd och att eleverna är med och påverkar arbetsuppgifterna. Klassföreståndaren påpekar även vikten av att ha en yttre kontroll, eftersom det är viktigt att eleverna vet var gränserna går. Klassläraren anser att det handlar om ett förtroende mellan läraren och eleven, då läraren visar gränserna och om eleverna håller sig till dessa får de en stor frihet att vara med och påverka, men håller de sig inte till detta får de ingen frihet.

Klassläraren i årskurs 5 beskriver sin definition av ett elevinflytande i undervisningen med att barnen får vara med och ha åsikter och önskemål om hur de vill att undervisningen ska vara upplagd. Denne anser också att det handlar om att ha ett rättvist klassrumsklimat, eftersom det enligt klassläraren också är en form av elevinflytande, *att jag som pedagog är rättvis.* Klassläraren tycker att det är viktigt att lyssna på eleverna och höra vad de vill eftersom det handlar om att lägga sig på elevernas nivå. *Att jag gör det som mina elever är intresserade av. Vill de ha det på något annat sätt behöver det inte betyda att jag gör det på detta sätt, men jag har då iallafall lyssnat på dem och kan ta lite bitar av deras önskemål.*

4.1.2 Elevernas uppfattningar av ett elevinflytande i undervisning

Elevgruppen i årskurs 3 ser på elevinflytande i undervisningen på olika sätt, men är eniga om varandras svar. En elev tycker att det handlar om att läraren talar om för eleverna hur arbetet i klassrummet ska fortgå; *Läraren pratar hur vi ska jobba*. En annan elev uttrycker en mer ordagrann tolkning av ordet elevinflytande; *Kanske hur man jobbar i arbetet så att det flyter*. Denna elev anser även att det kan betyda att elever och lärare gemensamt bestämde upplägget av undervisningen; *Jag tror också att det är liksom såhär, vilka saker vi jobbar med i klassrummet och vi får vara med och bestämma och så*. Eleven som inte citeras höll med de andra två eleverna.

Elevgruppen i årskurs 5 har alla samma åsikt om vad elevinflytande i undervisningen innebär. De instämmer när en elev beskriver att klassen tillsammans med läraren ska bestämma arbetsuppgifterna i skolan; *Det är väl att man får bestämma med läraren. Att inte bara läraren bestämmer vad vi ska jobba med i skolan*.

4.2 Klassläraernas och elevernas syn på integreringen av elevinflytandet i undervisningen

4.2.1 Klassläraernas syn på integreringen av elevinflytandet i undervisningen

Klassläraren i årskurs 3 integrerar elevinflytandet i undervisningen genom att försöka vara lyhörd och att det är viktigt i alla klasser. Klassläraren upplever att turbulenta klasser ibland kan kräva mer lyhördhet än lugna klasser. Klasserna blir med lyhördhet i undervisningen lättare att ha och göra med eftersom de känner att de får vara med och bestämma och blir på det sättet mer kreativa i ämnet. *Jag upplever att i den mån de får vara med och påverka innehållet då är det ju mer intresserade det ger bättre effekt, de lär sig mer och det blir ett bättre lärande*. Klassläraren anser att gruppen påverkar mycket formen av elevinflytandet. Klassläraren har i tidigare klasser tagit in eleverna i startskedet av planeringen av temaarbeten. Denne ställde då olika typer av frågor till exempel *Hur skulle ni vilja jobba kring detta? Är det så att ni vill göra det*. Klassläraren påpekar att läraren ändå måste finnas där så att eleverna når målen. Ibland kanske det därför bara finns två alternativ för eleverna att välja på beroende på vad det står i målen. I den befintliga klassen integreras elevinflytandet i

undervisningen på detta sätt; *Här kan de bara välja på hur uppgiften ser ut. Men inte hur den görs, det måste jag skriva upp på tavlan för annars blir de oroliga.* För denna klasslärare är elevinflytande jätteviktigt denne tycker att det är viktigt att barnen känner sig hörda, bekräftade och får möjligheten att påverka. För klassläraren är det viktigt att denne och eleverna jobbar i samma linje. Klassläraren påpekar att det också handlar om att respektera elevernas åsikter genom att lyssna på dem, men att det inte alltid går att tillmötesgå elevernas krav. Det är då viktigt att motivera varför kraven inte går att genomföra och eleven godtar då oftast detta eftersom det för det mesta handlar om att eleverna får göra sig hörda.

Klassläraren i årskurs 5 beskriver sin integration av ett elevinflytande i undervisningen genom att denne försöker tillmötesgå elevernas önskemål genom att fråga eleverna vad de tycker. Klassläraren påpekar att det är viktigt att denne finns där som en stötta för eleverna men att det är viktigt att resultaten blir elevernas och inte klasslärarens. Stor delaktighet är mycket viktigt för denna klassföreståndare särskilt vid uppstarten av lektionerna. *Jag berättar mycket för dem om hur det ska se ut och har dem några frågor då eller en undran om någonting så är jag inte den som är den utan då kan jag ändra om det inte stör för mycket.* Detta gäller även när nya ämnesområden inleds, klassläraren berättar att denne samtalar med klassen om deras önskemål kring hur de vill jobba med området då eleverna får komma med önskemål, vilket avgörs genom ett majoritetsbeslut. Klassläraren och eleverna tittar även tillsammans på kursplanens mål; *Jag berättar för dem om att det inte är jag som bestämmer exakt vad eleverna ska läsa utan att det är målen för årskurs fem som det vi rättar oss efter. Målen tittar vi på flera gånger på en termin.* Vikten av elevinflytande väger tungt för klassläraren. *Om eleverna känner att de kan påverka, känner de att jag är en rättvis person. Jag tror att de blir mer motiverade om de känner sig hörda.* Klassläraren tycker att om pedagogen inte bryr sig om elevernas åsikter kan eleverna uppleva undervisningen som orättvis, och då har eleverna också mer att vara missnöjda med. *Vi är ju tillsammans, jag är ju visserligen deras gruppleddare som ser till att vi kommer dit vi ska, men vi är en grupp och vi ska åt samma mål och jag vill att de ska vara med på deras nivå.*

4.2.2 Elevernas syn på integreringen av elevinflytandet i undervisningen

Elevgruppen i årskurs 3 är rörande överens om varandras åsikter om integreringen av elevinflytandet i undervisningen. De tycker att de får vara med och bestämma en hel del både när det gäller upplägget av undervisningen och i vilken ordning saker och ting ska göras och se ut. *X går igenom dagen lite och om nästan hela klassen vill någonting så kan vi få ibland bestämma. Och så får vi rösta på det och det som får mest röster vinner.* En elev uttrycker ett exempel på integrationen av elevinflytandet i undervisningen på detta sätt; *Ibland när vi har OÄ- tolvan får vi bestämma om vi skulle köra det som vanligt i grupper eller om vi bara skulle svara så och så fick vi räcka upp handen. Så blev det som flest ville eller så.* En elev tycker att det är bra att eleverna får vara med och ibland bestämma alternativen, för arbetsformen i undervisningen och berömmar klasslärarens arbetssätt; *X brukar säga så många olika alternativ och så många bra alternativ och så.* Eleverna känner att deras klasslärare tycker det är viktigt med elevinflytande i undervisningen. *Vi får komma med tips och sådär.* De känner även att det är bra att läraren har en yttre struktur på undervisningen; *Vi har alltid gjort så att fröken får säga en sak för annars blir det jättedåligt, men X tycker ändå att det är vettigt att vi får vara med och bestämma.* Eleverna tycker om deras klasslärarens arbetssätt; *Jag tycker att X är duktig, fast jag tycker ändå att X är en rolig lärare. Och när vi kanske ska få hjälp och X ska skriva upp något ord och då får vi själv tänka ut det, och det är bra, för alla tänker ju olika och så.*

Elevgruppen i årskurs 5 tycker att deras klasslärare ofta integrerar elevinflytande i undervisningen. *Typ, som den här, (pekar på en modell av Skåneleden, där de varit på utflykt) var vi med och bestämde hur vi skulle göra. Vi fick säga massa olika förslag. Som vår lärare skrev ner på tavlan och sen så röstade vi från dem.* Eleverna känner att deras lärare tycker att det är viktigt med elevinflytande i undervisningen. De anser också att deras klasslärare ofta frågar eleverna innan de själva hinner fråga klassläraren hur de vill göra gällande undervisningen. *X vill att vi ska bestämma och då frågar X oss om vi har några alternativ eller någonting sånt, då vill X ju att vi ska vara med och bestämma.* Eleverna tycker också att om elever inte tycker om det klassläraren föreslår brukar denne fråga eleverna varför de inte tycker om det och så försöker de lösa det tillsammans. De uttrycker även att de tycker mycket om deras klasslärarens lärstil. *X brukar få oss att tro på oss själva när vi har matte och sådant. Och när det är någonting som har hänt så brukar X göra så att det blir bra igen. X tar liksom tag i grejer som behövs.*

4.3 Elevernas och klasslärarnas syn på ett ökat elevinflytande i undervisningen

4.3.1 Elevernas syn på ett ökat elevinflytande i undervisningen

Elevgruppen i årskurs 3 vill inte ha ett ökat elevinflytande över undervisningen. De påpekar att det befintliga elevinflytandet fungerar bra eftersom elevgruppen uttrycker att klassen inte kan klara av mer elevinflytande för tillfället eftersom klassen haft lärarbyten under sin skoltid. *Vi har bytt lärare någon gång i alla fall i varje klass vi gått i och det är jättestörigt.* Eleverna anser att om klassen får bestämma själva blir det oftast ganska stökigt, de upplever att det är ett bättre sätt att klassläraren ger förslag på olika alternativ. *Det brukar bli så att alla väljer något alternativ av det X säger.*

Elevgruppen i årskurs 5 vill inte ha ett ökat elevinflytande över undervisningen eftersom de tycker att det befintliga elevinflytandet fungerar bra; *För att om man bara får bestämma allting så blir det inte så jättebra till slut. Då är det bra om vissa saker redan är bestämda och vissa som man kan få bestämma över.* Barnen tycker också att de känner att de inte lär sig lika mycket om de endast får bestämma själv över sin undervisning då deras disciplin över skolarbetet kan bli lidande; *För då kanske det blir mest att man håller på och gör de man tycker är kul som massa byggen och sånt för man måste ju lära sig lite annat också och så.*

4.3.2 Klasslärarnas syn på krav samt elevers förutsättningar för ett ökat elevinflytande i undervisningen

Klassläraren i årskurs 3 anser att ett ökat elevinflytande i undervisningen ställer krav på eleverna. *Det är frihet under ansvar. Kan de inte ta ansvaret kan de inte få friheten heller.* Klassläraren påpekar att det är olika från individ till individ. *Att ta det ansvaret kräver ju rätt hög mognadsgrad hos barnet.* Alla barn klarar inte av ett ökat elevinflytande i undervisningen eftersom vissa barn blir ställda om de inte får tydliga instruktioner i vad de ska arbeta med. *Medan andra elever klarar ett ökat elevinflytande galant.* Klassläraren betraktar att den befintliga klassen inte kan klara av ett ökat elevinflytande eftersom eleverna fått leva kaotiskt med många lärarbyten och denne tycker därför inte att det kan förväntas av klassen. Klassläraren anser ändå att det är viktigt; *Men man måste lära dem det, det är ju också en pedagogisk process så att du måste själv veta vart du vill komma och vissa klasser kommer då längre.*

Klassläraren i årskurs 5 tycker att ökat elevinflytande i undervisningen ställer krav på eleverna. Det gäller att elevklassen är lugn och harmonisk, som den befintliga klassen klassläraren har nu, för att ett stort elevinflytande ska kunna fungera. Här försöker denne hela tiden bjuda in till samtal. Läraren berättar om en tidigare erfarenhet av en klass som var mycket turbulent. I denna blev resultatet av ett stort elevinflytande att informella ledare skapades i elevgruppen, *ledare som i princip börjar bestämma över resten av klassen och deras röster blir väldigt starka. Det är då svårt som gruppledare, att ta tillbaka ledarrollen, om det får bubbla upp för mycket.* Läraren menar att fokus ändrades då istället till en väldigt lärarstyrd undervisning med ett litet elevinflytande för att kunna hålla ihop gruppen. Klassläraren påpekar att alla elever inte har samma förutsättningar för att klara kraven för ansvaret som ett elevinflytande i undervisningen innebär. *Alla elever är inte mogna att ta det ansvaret, vissa elever klarar bara av ett alternativ medan andra klarar av två alternativ, vissa klarar av att föra ett helt resonemang om olika saker så det är väldigt, väldigt olika.* Klassläraren tycker därför att det är mycket viktigt att klassläraren känner efter klimatet i gruppen, för att kunna lägga elevinflytandet på rätt nivå.

4.4 Klasslärarnas och elevernas syn på konsekvenserna av en undervisning utan elevinflytande

4.4.1 Klasslärarnas syn på konsekvenserna av en undervisning utan elevinflytande

Klassläraren i årskurs 3 anser att en undervisning utan elevinflytande leder till ett ganska glädjefullt klassrum, där eleverna känner att de jobbar med arbetsuppgifterna i skolan för att deras lärare vill det. Klassläraren tycker att det är viktigt att göra eleverna medvetna om att de kan påverka i en viss inriktning, detta leder till att eleverna känner att det inte är hopplöst när de ibland får färdigtryckta uppgifter i deras ämnesböcker. Klassläraren påpekar att i de klasser med lite elevinflytande i undervisningen blir alla elever stöpta i samma form; *Alla bilder som ritas är samma resultat från hela klassen och alla texter är skrivna på samma sätt.* Klassläraren tycker att det är jätteviktigt att ta in barnen i undervisningen och komma överens med eleverna istället för att styra upp det för mycket; *Det är väldigt enkelt att styra upp det för en lärare men det skapar också döda sillar.*

Klassläraren i årskurs 5 anser att konsekvensen för en undervisning utan elevinflytande leder till en extremt lärarstyrd situation. Klassläraren påpekar att det resulterar i att eleverna inte blir lika tänkande och reflekterar inte över vad de gör, utan blir endast tillsagda om vad

de ska göra; *De blir lite som maskiner... och så bara puffar man på som en liten fabrik.* Klassläraren berättar om den tidigare klassen med de starka informella ledarna, där elevinflytandet i undervisningen var mycket litet att klassläraren och den dåvarande kollegan valde ett litet elevinflytande, detta för att överleva och hålla ihop gruppen. Denne tycker att de inte kunde ha gjort elevinflytandet större; *eftersom eleverna inte hade några förutsättningar för elevinflytande. När dessa personer sedan kommer till en annan skola eller ett arbete, blir det väldigt svårt för dessa att klara detta steg, när de inte har fått träna på att ha ett inflytande.*

4.4.2 Elevernas syn på konsekvenserna av en undervisning utan elevinflytande

Elevgruppen i årskurs 3 känner att de inte skulle trivas om deras undervisning var utan ett elevinflytande. De beskriver undervisningen som tråkigt och de skulle vilja sluta i den klassen så fort de bara kunde. De tycker att det hade blivit en enformigt och tråkig undervisning om de inte får vara med och bestämma; *Man hade bara suttit och lyssnat det hade inte varit så kul inte får räcka upp handen och pröva på lite, man hade inte känt som att man gick i en skola, tycker jag i alla fall. Man måste ju få bestämma själv annars kanske man inte lär sig någonting heller direkt.* Eleverna anser att det skulle kännas som om det inte vore någon mening med att finnas till eftersom deras lärare då skulle bestämma allt. De påpekar att det skulle kännas konstigt eftersom de är vana att skriva med egna ord i deras berättelser i Svenska; *X kan ju inte bara skriva upp vad vi ska skriva för vi brukar själva få hitta på historien men den måste handla om detta, eftersom ingen skriver likadant.*

Elevgruppen i årskurs fem tycker att en undervisning utan ett elevinflytande skulle kännas trist; *Vi skulle ha svintråkigt.* Elevgruppen berättar att de i en sådan form av undervisning inte hade lyssnat eftersom de då redan visste att de inte skulle bry sig och de påpekar även att det hade lett till att de inte heller skulle lärt sig något. De anser att en undervisning med elevinflytande är mycket bättre; *... om man vet att man får bestämma lite själv lyssnar man lite mer. För att då gör man ju något som man själv vill och tycker är roligt.*

4.5 Niklas Johanssons och Lena Nivelius uppfattningar om elevinflytande i undervisning för de tidigare åren i grundskolan

Här presenteras Niklas Johansson, materialutvecklare i Sveriges Elevråds Centralorganisation samt Lena Nivelius, specialpedagog som föreläser om elevinflytande, uppfattningar om elevinflytandet i undervisningen.

4.5.1 Niklas Johanssons och Lena Nivelius definitioner av elevinflytande i undervisning

Niklas Johanssons beskriver sin definition av elevinflytandet i undervisningen genom att förklara hur han och hans organisation SECO ser på inflytande. Han anser att inflytande handlar om intressen, ... *när man vill påverka ett beslut har man ett intresse av att den andra parten ska fatta ett annat beslut.* Han tycker att det därför inte finns någon poäng med att påverka läraren om denne fattar bra beslut eftersom eleverna då är nöjda med detta. Niklas påpekar att Sveriges Elevrådsorganisation skiljer på att inneha och att utöva inflytande. Han anser att det är viktigt att skilja på inflytande och delaktighet. När det gäller delaktighet och personens perspektiv som inte bejakats i processen, vill personen vara med och påverka processen snarare än beslutet. Om eleverna känner att läraren bejakar deras perspektiv, finns det inte heller någon poäng att göra sig mer delaktig än eleverna redan är. Han tycker att man måste se det utifrån överenskommelser som finns i skolans styrdokument om förväntningarna på lärare och rektor samt förväntningarna på eleverna. *När man lever upp till överenskommelsen och den fungerar bra då fungerar ju "kontraktet". Men när man tycker att det finns någon slags avvikelser då finns det en poäng att markera.*

Lena Nivelius beskriver sin definition av elevinflytandet i undervisningen genom att eleven har ett reellt inflytande över lärande processen och över sin skolvardag. Hon anser att det är viktigt att eleverna är delaktiga i sitt eget lärande samt att eleverna och lärarna har pågående samtal; ... *har en dialog med kamrater och lärare och framförallt att läraren tar eleverna till sig som en samtalspartner.*

4.5.2 Niklas Johanssons och Lena Nivelius syn på hur elevinflytande ska integreras i undervisning

Niklas Johansson påpekar att det inte direkt handlar om någon integration av elevinflytande i undervisningen i grundskolan tidigare år. Han tycker att det snarare handlar om vårdnadshavarens ansvar och elevens mognad. Vårdnadshavaren ska se till att deras barns behov är tillgodosedda och de företräder även deras barns intressen. Sveriges Elevrådsorganisation brukar säga att ansvaret är 80 % på föräldern och 20 % på eleven vilket minskar med stigande ålder. *Vårdnadshavaren är den man i första hand ska förhandla med och det är inte för att underkänna elevens roll, utan det är snarare för att det är att svika elever genom att säga att de ska företräda sig själv om de inte har kapaciteten.*

Lena Nivelius anser att integrationen av elevinflytande i undervisningen i de tidigare åren i grundskolan ska ske genom att läraren hela tiden tar med eleverna i dialogen, genom att hela tiden förklarar vad som kommer att ske och frågar då barnen hur barnen vill att det ska ske i undervisningen. Dialogen tycker Lena Nivelius gör att barnen blir mycket kreativa, ... *barnen kommer då också med egna synpunkter och tankar som jag som lärare kanske inte har tänkt på. Och då hör ju de andra barnen det också och barnen blir delaktiga och kan stötta och hjälpa varandra.* Hon tycker också att undervisningen ska använda sig av ett sociokulturellt sammanhang, där eleverna diskuterar med varandra, vilket resulterar i nya tankar. Hon påpekar även att det är viktigt att läraren pratar om kursmålen med barnen och diskuterar med eleverna hur de ska nå dit men att läraren ändå ska behålla sin ledarroll.

4.5.3 Niklas Johanssons och Lena Nivelius syn på krav samt elevens förutsättningar för ett ökat elevinflytande

Niklas Johansson och SECO tycker att ett ökat elevinflytande i undervisningen är ett oerhört tungt krav på en elev med sämre kompetens, då personen i detta fall måste kunna företräda sig själv. *Frågan är ju om du kan agera ombud i en förhandling om ett kontrakt, eller att försöka påverka annan part.* Om elevyrket utökas och lärarens roll minskar, kommer alla elever inte att klara det ansvaret eftersom eleverna har olika förutsättningar. Han anser även att om elevinflytande ska tolkas som någon form av pedagogisk metod, är detta som vilken annan pedagogisk metod som helst, nämligen att eleverna ska lära sig något. Niklas påpekar att mycket ansvar redan ligger hos eleven även i en undervisning utan elevinflytande; *Man kan*

tycka att eleverna inte har något ansvar om läraren bara säger; gör det här, men det är ju ett jättestort ansvar att göra dessa uppgifter. Han tycker att undervisningen istället bör bestå av processer där läraren är en stark och närvarande ledare utan att vara auktoritär.

Lena Nivelius anser att barn har olika förutsättningar när de börjar skolan, med olika bakgrund, olika familjeförhållanden och så vidare. Lena påpekar att det inte ställs några speciella krav på elever med ett ökat elevinflytande. *Det blir i så fall ett positivt krav att barnen känner att, de lyssnar på mig vad kul! Så absolut ett krav ska det vara men det är ju inget negativt krav.* Hon tycker att det är mycket viktigt att man för en dialog med barnen, så att barnen lär sig att det är någon som lyssnar på dem, då känner dem att det jag säger är betydelsefullt, men läraren ska ändå vara den tydliga ledaren. *Men med ett elevinflytande så får du ju inte abdikera i din lärarroll utan du är ju fortfarande den positiva, goda pedagogen.* Hon anser vidare att det handlar om struktur och att läraren är en närvarande ledare då vissa barn behöver det när de ska arbeta mer fritt.

4.5.4 Niklas Johanssons och Lena Nivelius uppfattningar av konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande

Niklas Johansson påpekar att konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande kan resulterar på samma sätt som på andra arbetsplatser... *om man har en dålig chef som inte går att påverka eller är en dålig ledare som inte kan ta hänsyn till perspektiv så blir resultatet sämre om det handlar om resultatet av processen och resultatet blir sämre eftersom överenskommelsen inte nås, vare sig det är i skolan eller på en arbetsplats.* Detta kan skapa maktlöshet om personen känner att den inte kan påverka om det handlar om dennes intressen. Men det betyder inte att en lärare som inte är påverkbar inte är en dålig lärare... *många lärare är väldigt duktiga, man lägger upp undervisningen bra, man vet hur sina elever tycker och tänker och i vilka perspektiv. Även om man inte kan påverka den läraren så betyder ju inte det att läraren inte är bra... Tydlighet är A och O där man ställer olika intressen mot varandra, men handlar det mer om en process handlar det snarare om hur vidsynt läraren kan vara.* Niklas Johansson tror trots detta inte att eleverna växer upp till "odemokrater" bara för att det finns vissa dåliga lärare i skolan. Han anser även att ambitionen när det gäller inflytande är mycket högre i skolan än på andra arbetsplatser, där inflytande har blandats ihop med ansvar. Han tycker att elevinflytandet har förstörats för mycket då det finns andra saker som är mycket viktigare i skolans värld.

Lena Nivelius påpekar att konsekvensen för en undervisning utan elevinflytande i förlängningen kan leda till icke tänkande elever, det blir inget kreativt eller konstruktivt tänkande. Hon anser att eleverna endast i detta fall matas med kunskap och information utan att ta något eget ansvar. När det gäller inläringen tror Lena Nivelius att detta man lär sig i denna undervisning är någonting som eleverna kommer att glömma bort; ... *om läraren bara står och informerar och eleverna endast ska repetera och återge, lär man inte eleverna. Eleverna får då inte chansen att på högstadiet nå betyget VG eller MVG eftersom dessa betyg kräver att eleven ska kunna analysera se samband och så vidare.*

5 Diskussion och slutsats

I min diskussion kommer jag att jämföra mitt resultat av intervjuerna med klasslärarna och elevgrupperna, med min kunskapsbakgrund och resultatet av intervjuerna med de utomstående. Jag ska därefter jämföra mitt resultat med min metod. Jag kommer att varva dessa jämförelser med egna tankar och funderingar kring min undersökning. Sist ger jag förslag på fortsatt forskning.

5.1 Resultat avseende kunskapsbakgrund

5.1.1 Uppfattningar av elevinflytande i undervisning

Elevorganisationen och lärarförbundet påstår att elevinflytandet i undervisningen inte innebär samma sak för alla, då alla människor har sin egen uppfattning av begreppet⁷⁶.

Klassläraren i årskurs 3 tycker att elevinflytandet i undervisningen handlar ansvar. Läraren ska tydligt visa var gränserna går då blir det ett förtroende mellan läraren och eleverna, där en stor frihet att påverka är möjlig om gränserna inte överträds. I Lpo 94 beskriver läroplanen samma typ av definition, att elevinflytandet handlar om delaktighet och ansvar⁷⁷, alltså att elevinflytandet handlar om ett givande och tagande. Ellen Almgren tycker istället att elevinflytandet som en maktutövning oftast blandas ihop med klimatet i klassrummet, där eleverna får vara med och påverka⁷⁸. Hon anser vidare att goda relationer mellan lärare och eleverna inte måste grundas i jämlika maktrelationer⁷⁹. Klassläraren i årskurs 5 tycker att elevinflytandet i undervisningen bland annat handlade om jämlikhet, ett rättvist klassrumsklimat där pedagogen är rättvis. Detta tycker även Amelie Tham som anser att läraren ska möta eleverna i undervisningen genom pedagogiska verktyg och förhållningssätt⁸⁰. Jag tolkar det som att klassläraren i årskurs 5 ser elevinflytandet mer som en komponent av dessa båda där klimatet är rättvist men att maktrelationerna inte behöver vara lika för att elevinflytandet ska kunna fungera. Niklas Johansson från Sveriges elevråd tycker i likhet med

⁷⁶[http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24. s. 5

⁷⁷<http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

⁷⁸ Almgren, 2006 s. 199

⁷⁹ Almgren, 2006 s. 210

⁸⁰ Tham, 1998 s. 114

Ellen Almgren att det handlar om att påverka någon annans beslut om man är missnöjd, är man inte det finns det ingen mening att påverka beslutet,⁸¹ och då behövs inget inflytande.

Båda grupperna med elever har mycket korta och koncisa tankar på vad elevinflytande i undervisningen kan betyda. Anledningen till de korta svaren till begreppet elevinflytande i undervisningen tror jag kan bero på att deras lärare försöker hålla elevinflytandet och diskussionen med eleverna på deras nivå. Klasslärarna pratar kanske därför inte om elevinflytande i just dessa termer. Elevgruppen i årskurs 5 är till skillnad från elevgruppen i årskurs 3 enade om vad begreppet kan innebära. Detta kan bero på många anledningar, mognad, ålder eller att de delade åsikten. Elevgruppen i årskurs 5 tror endast att det handlar om att eleverna tillsammans med läraren får bestämma hur de ska arbeta med ämnena i skolan. Elevgruppen i årskurs 3 tror det kan betyda att eleverna får vara med och bestämma i undervisningen. De tror även innebörden av namnet elevinflytande kan tolkas mer ordagrant; att arbetet flyter.

Klassläraren i årskurs 5 beskriver att begreppet elevinflytande bygger på elevernas delaktighet och rätt att bestämma. Denna tycker att barnen ska få vara med och ha åsikter samt önskemål om hur de vill att undervisningen ska vara upplagd. Klassläraren årskurs 3 har en liknande åsikt om sin elevgrupp då denne tycker att eleverna ska få vara med och påverka arbetsuppgifterna i undervisningen. Detta står på ett liknande sätt skrivet i Lpo 94, att eleverna ska vara med och få ett reellt inflytande på utbildningens utformning⁸². Elevorganisationen tycker att det är viktigt att elevinflytandet ska vara en del av undervisningen och inte användas som något avskilt⁸³. Gunvor Selberg är även av samma åsikt. Jag tolkar hennes tanke att eleverna ska vara med och formulera sina lärande mål för att styra den egna läroprocessen, som att de ska vara med och bestämma hur de ska jobba i undervisningen⁸⁴. Margareta Aspån tycker även hon att det handlar om ett kontinuerligt deltagande där eleverna kan vara med och påverka de olika skeendena i undervisningen⁸⁵. Lena Nivelius tycker även hon att elevinflytande i undervisning handlar om ett påtagligt

⁸¹ Johansson, 2008

⁸² <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

⁸³ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24. s. 5

⁸⁴ Selberg, 2001 s. 45

⁸⁵ Aspån, 2005 s.122

inflytande över lärandeprocessen och skolvardagen. Lärarna har ständigt pågående samtal med eleverna om undervisningen.⁸⁶

Båda klasslärarna ger uttryck för att det handlar om att vara lyhörd och att lyssna på sina elever. Amelie Tham tycker liknade i frågan då hon påpekar att det handlar om eftertanke, samtal och ett möte. Eleverna och lärarna ska verkligen mötas och höra varandra då blir svårt att glömma bort och nonchalera varandra⁸⁷. Klassläraren i årskurs 5 tycker även att det handlar om att som pedagog lägga sig på elevernas nivå, för att sedan ta bitar av deras önskemål och lägga in i undervisningen ifall alla önskemål inte går att tillfredställa. Gunvor Selberg håller med om detta, eleverna tränar sig samspelet med läraren och lär sig att det kan finnas andra krav och lösningar än de egna⁸⁸. Jag tolkar det som att eleverna lär sig att förstå ett inflytande det behöver inte alltid handla om att få exakt det man vill.

Slutsatsen jag drar av definitionerna av elevinflytandet i undervisningen är att det är ett begrepp med många uppfattningar. Precis som Elevorganisationen och lärarförbundet uttrycker det handlar det om att alla människor har sin egen uppfattning om begreppet. Jag tror att eleverna gissar på begreppets innebörd för att eleverna kanske inte märker att elevinflytandet är inkluderat i undervisningen på ett sådant sätt att det är svårt att urskilja som en separat del. Detta tycker jag är bevis på att klasslärarna gör ett bra jobb med sin undervisning då elevinflytandet ska vara inbegripet i undervisningen. Eleverna och lärarna är dessutom ense att elevinflytandet handlar om att vara med och bestämma tillsammans med läraren samt att påverka utformningen av undervisningen. Jag tycker att eftersom eleverna och lärarna är ense om dessa huvudpunkter drar de åt samma håll. Mycket av definitionerna som lärarna och eleverna tog upp stöder även en stor del av den tidigare forskningen, detta är också bevis på att uppfattningarna har substans.

⁸⁶ Nivelius, 2008 intervju

⁸⁷ Tham, 1998 s. 114

⁸⁸ Selberg, 2001 s. 45

5.1.2 Synen på integrering av elevinflytande i undervisning

Elevgrupperna anser att deras lärare tycker att det är viktigt med elevinflytande precis som deras klasslärare. Klasslärarna tycker även att elevinflytandets uttryck och omfattning avgörs genom klassens förutsättningar för detta, då de tidigare har haft erfarenhet av både lugna och turbulenta klasser. Gunvor Selberg tycker istället att det handlar om på vilket sätt elevinflytandet uttrycks och att detta är beroende av att eleverna skapar förutsättningar för att öka denna kunskap.⁸⁹ Jag har i min studie inte hittat någon tidigare omfattande forskning till olika typer av elevgrupper och deras förutsättningar för elevinflytande i undervisningen utan fokus ligger på hur detta ska integreras. Jag anser att förutsättningarna för klassen i fråga är en nog så viktig komponent som att ge förutsättningar för detta.

Elevgrupperna är inom grupperna precis som klasslärarna överens om att elevinflytande utövas i undervisningen. Elevgrupperna tycker att de får vara med och bestämma en hel del både när det gäller upplägget av undervisningen och i vilken ordning saker och ting ska göras och hur det ska se ut. De får bland annat komma med förslag och önskemål, därefter brukar de rösta på det förslag de tycker bäst om här tillämpas majoritetsbeslutets regler. Klasslärarna beskriver sina metoder för att integrera elevinflytandet på samma vis som eleverna upplever det. I Lpo 94 står det att detta är ett sätt att utöva elevinflytande då de tycker att skolan bland annat ska sträva efter att eleven successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och att det inre arbetet i skolan utvecklar deras förmåga att arbeta i demokratiska former.⁹⁰ Elevgruppen i årskurs 5 anser att deras klasslärare ofta frågar eleverna innan de själva hinner säga till klassläraren hur de vill göra i undervisningen. Det tycker eleverna är bra eftersom klassläraren visar att det är viktigt att de får vara med och bestämma.

I Lpo 94 står det att alla som arbetar i skolan ska bidra till att öka elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.⁹¹ Gunvor Selberg har en liknande åsikt då hon tycker att lärarens samtal med eleverna behöver föras på ett mycket genomtänkt sätt eftersom rätten och valmöjligheten att fritt samarbeta med kamraterna ska ges till eleverna.⁹² Gunvor Selberg anser att elevinflytande i undervisningen till viss del ska integreras på detta sätt, då hon tycker att lärarna kommunicerar om arbetet

⁸⁹ Selberg, 2001 s. 9

⁹⁰ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

⁹¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 13

⁹² Selberg, 2001 s. 10

tillsammans med eleverna.⁹³ Lena Nivelius anser även hon att integrationen av elevinflytande i undervisningen i de tidigare åren i grundskolan skulle ske genom att läraren tar med eleverna i dialogen. De ska förklara vad som kommer att ske och fråga barnen efter deras önskemål till undervisningen.⁹⁴ I Lpo 94 framförs en liknande åsikt, att eleverna ska delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och bland annat få välja ämnen och teman⁹⁵. Mauno Korpela tycker även han att eleverna bör vara med och delta i en gemensam planering om innehåll och arbetsformer.⁹⁶ Elevorganisationen är av samma åsikt då de anser att en grundstomme för ett fungerande elevinflytande är att delta i planeringen av undervisningen. De tycker även att de önskemål och funderingar som är ogenomförbara, alltid ska ha en förklaring till varför detta inte är möjligt.⁹⁷ Detta tycker båda klasslärarna också eftersom de anser att det viktigaste är att eleverna får känna sig hörda och respekterade. Elevgruppen i årskurs 5 och deras klasslärare berättar att om eleverna ibland inte tycker om det klassläraren föreslår brukar denne fråga eleverna varför och att de därefter försöker komma fram till en ny lösning tillsammans. Läraren anser även att eleverna och pedagogen är en grupp och ska verka åt samma mål, denne tycker därför att arbetet ska vara på elevernas nivå. Detta tycker även Torsten Madsén då han anser att det gäller att försöka se undervisningen ur elevernas synvinkel.⁹⁸

Elevgruppen i årskurs 3 uttrycker att det är bra att läraren samlar in och styr upp åsikterna i undervisningen då det annars blir jättedåligt i klassen. Jag tolkar att eleverna känner sig delaktiga i den mån de klarar av detta, samtidigt som tiden används på bästa sätt om eleverna känner att det är bra att läraren har en yttre struktur. Klassläraren beskriver situationen i klassen på samma sätt därför får eleverna välja hur uppgiften ser ut men inte hur den görs eftersom de blir oroliga annars. Torsten Madsén är av samma uppfattning, jag tolkar att han inte anser att det handlar om tiden eleverna deltar i undervisningen utan hur tiden används.⁹⁹

⁹³ a.a. s. 9

⁹⁴ Nivelius, 2008

⁹⁵ <http://www.skolverket.se/sb/d/468> 2008-12-15 s. 5

⁹⁶ Korpela, 2004 s. 91

⁹⁷ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 6

⁹⁸ Lärarförbundet, 1995 s. 15

⁹⁹ a.a. s. 15

Niklas Johansson anser att det inte handlar om någon direkt integration av elevinflytande i undervisningen i grundskolan tidigare år. Vårdnadshavaren ska i första hand handla åt eleven det är inte för att underkänna elevers roll, utan det är att svika elever genom att säga att de ska företräda sig själv om de inte har kapaciteten.¹⁰⁰ Denna synpunkt framför inte eleverna eller lärarna men det kan ha att göra med att de känner sig trygga i varandras sällskap och har föräldrarnas samtycke. Jag vill inte underminera Niklas Johansson argument utan endast visa att om eleverna vill påverka företräder de sig själva i undervisningssituationen och då behöver inte föräldrarna blandas in om elevinflytandet för båda klasserna avgörs efter elevernas förutsättningar.

Slutsatsen jag drar av synen på integrationen av elevinflytandet i undervisningen är att uppfattningarna är fler än ett allenarådande alternativ. Eleverna och lärarna har emellertid liknade uppfattningar om hur elevinflytandet ska integreras i undervisningen. Elevgrupperna uttrycker att de har inflytande över undervisningen på samma sätt som klasslärarna beskriver att de utövar elevinflytande. Då klasslärarna och deras elever är enade och tillfreds om hur elevinflytandet tillämpas tyder detta på att det finns en god struktur och kommunikation mellan eleverna och respektive klasslärare. Många av forskarna stöder klasslärarnas och elevernas resonemang kring utövningen av elevinflytandet i undervisningen ska gå till. Mycket av forskningen nämner inte klasslärarnas påståenden att klassernas förutsättningar påverkar hur elevinflytandet tillämpas i sin retorik. Jag tycker att klasslärarna med sin långa erfarenhet av olika klasser vet vad de pratar om och håller med dem om detta resonemang. Varje klass är unik och det finns därför ingen mall att följa för vilka klasser som klarar ett stort elevinflytande och vilka som inte gör det. Det gäller att känna in de olika klasserna, detta är en viktig faktor som det borde bedrivas mer forskning inom.

¹⁰⁰ Johansson, 2008

5.1.3 Krav på och förutsättningar för elever gällande ett ökat elevinflytande i undervisning

Båda klasslärarna anser att det ställs krav på eleverna för att kunna ha ett ökat elevinflytande. De påpekar att det handlar om att alla elever inte är mogna att ta detta ansvar då de har olika förutsättningar. Detta menar även Torsten Madsén eftersom elevinflytandet enligt honom inte bara är en rättighet att påverka undervisningen utan att det även handlar om för eleven att ta ansvar.¹⁰¹ Niklas Johansson tycker också att ett ökat elevinflytande är ett tungt krav för elever med sämre kompetens då alla elever har olika förutsättningar och i sådana fall måste företräda sig själv.¹⁰² Lena Nivelius är av motsatt uppfattning då hon anser att eleverna endast har olika förutsättningar för ett ökat elevinflytande när de börjar skolan ställs det inte några krav på eleverna för ett ökat elevinflytande utan det är upp till läraren att ha en struktur för när eleverna ska arbeta ”fritt”.¹⁰³ Elevorganisationen och lärarförbundet är av samma åsikt som Lena Nivelius de anser att det innebär ett stort ansvar men att alla elever idag kan vara med och ta detta ansvar, alla elever måste fostras in till att aktivt ta del av sin egen utbildning.¹⁰⁴ Klasslärarna beskriver klasser de haft tidigare. De anser att elevgruppens sammansättning och förutsättningarna avgör utgången. Klassläraren i årskurs 3 uttrycker i den förra rubriken där synen av integrationen i undervisningen presenteras, att eleverna i den befintliga klassen får välja hur uppgiften ska se ut men inte hur den görs. Denna klass blir kaotisk då förutsättningarna saknas. I dennes förra klass var elevinflytandet större eftersom eleverna klarade av att hantera detta. Klassläraren i årskurs 5 ger ett mycket större inflytande i undervisningen i den befintliga klassen eftersom klassen är lugn och harmonisk. I dennes förra klass växte det fram informella ledare som försökte ta över undervisningen och därför blev utrymmet mycket litet. Jag tycker att klasslärares syn på elevinflytande i undervisningen är mycket lik. Den baseras på frihet under ansvar, om inte ansvaret kan efterlevas blir friheten mindre.

¹⁰¹ Lärarförbundet, 1995 s. 15

¹⁰² Johansson, 2008

¹⁰³ Nivelius, 2008

¹⁰⁴ [http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf) 2008-11-24 s. 3

Skolverket menar i sin attitydundersökning att majoriteten av alla elever vill ha ett ökat elevinflytande då de anser att de endast till liten del kan påverka sin situation i skolan och att många elever känner sig maktlösa.¹⁰⁵ Detta beskriver Skolverket i en rapport från 1997 kring elevers åsikt om elevinflytande i undervisningen. Jag har valt att ta med denna något inaktuella rapport eftersom den används som ett argument i debatten till att ge elever mer inflytande.

Elevgrupperna från Hjärups skola verkar nöjda med deras lärares sätt att ge inflytande i undervisningen, då lärarna utgår från klassens förutsättningar. Elevgruppen i årskurs 3 anser precis som deras klasslärare att det inte klarat av ett större inflytande, då eleverna uttrycker att det annars blir ganska stökigt i klassen. Elevgruppen i årskurs 5 tycker att det är bra att vissa saker är förutbestämda och att andra saker är möjliga att påverka. Jag anser att duktiga lärare får nöjda elever som resultat och detta kan uppnås genom att elevinflytandet i undervisningen anpassas efter elevgruppens förutsättningar. Det skolverket tar upp i sin undersökning tycker jag är felvinklat då det endast är en sammanställning av resultat, och utför inte någon djupare analys till varför eleverna tycker så. Det hade varit intressant att se vilka sorts frågor Skolverket ställde till eleverna.

Slutsatsen jag drar av detta är att det finns olika uppfattningar gällande krav och förutsättningar för elever. Jag tycker att elever inte ska ha ett större inflytande än de kan hantera, jag håller med klasslärarna och forskningen om att elevernas mognad och förutsättningar utvecklar elevinflytandet i undervisningen. Elevgrupperna vill inte ha ett större elevinflytande då de anser att det inflytande de har fungerar bra. Jag upplever också en stor insikt i båda elevgrupperna, då elevgruppen i årskurs 3 tycker att deras klass inte skulle klara av ett större elevinflytande än det de redan har. Elevgruppen i årskurs 5 tycker att elevinflytandet är bra som det är då de ser det som en fördel att vissa saker är förutbestämda och att de kan få vara med och bestämma över det andra.

¹⁰⁵ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=392> 2008-11-24 s. 4

5.1.4 Synen på konsekvenser av en undervisning utan elevinflytande

När det gäller konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande jämför Niklas Johansson detta med dåliga chefer på arbetsplatser. Detta kan leda till att gruppens resultat blir sämre eftersom överrenskommelsen inte uppnås och det kan skapa maktlöshet. Han anser även att en lärare som inte är påverkbar inte behöver vara dålig, eftersom många lärare lägger upp undervisningen efter elevgruppen i klassen. Han tycker också att elevinflytandet tar för stor plats eftersom det finns andra saker i skolan som är viktigare.¹⁰⁶

Klasslärarna tycker att i en undervisning utan elevinflytande blir eleverna till ”döda sillar” och ”maskiner”, där eleverna kan känna att de jobbar med olika ämnen i skolan endast för att läraren säger det. Lena Nivelius för ett liknade resonemang om elevernas roll i en undervisning utan elevinflytande. Hon anser att eleverna endast matas med kunskap och information utan att ta något eget ansvar. Eleverna lär sig endast att repetera och att återge, drar inte samband eller analyserar.¹⁰⁷ Eleverna anser precis som en del forskare och sina lärare att de skulle lära sig mindre eftersom de tror att de inte hade lyssnat lika väl, jämfört med när de själva får vara med och påverka undervisningen. Klassläraren i årskurs 5 tror att eleverna får det svårt när de kommer till en annan skola eller arbetsplats om de inte fått träna på att utöva inflytande, eftersom de då är vana vid att vara styrda. Torsten Madsén tycker också detta då han anser att vi måste förbereda eleverna på ett ständigt föränderligt samhälle.¹⁰⁸

Klassläraren i årskurs 3 ger uttryck för att eleverna blir stöpta i samma form i avsaknad av elevinflytande. Denna tycker också undervisningen blir glädjelös, detta gör även båda elevgrupperna som då hade upplevt undervisningen som tråkig. Båda elevgrupperna anser även som deras klasslärare att en undervisning med elevinflytande är mycket bättre då de lyssnar mer och känner att det är roligt. Klassläraren i årskurs 5 har en liknad åsikt då denne tycker att konsekvensen även leder till att eleverna inte blir lika tänkande och reflekterande. Lena Nivelius är av samma åsikt då hon anser att eleverna blir icketänkande då de inte tänker konstruktivt eller kreativt.¹⁰⁹ Torsten Madsén har samma syn då han anser att en undervisning utan elevinflytande kan leda till att eleverna inte utvecklas i det självständiga tänkandet.¹¹⁰

¹⁰⁶ Johansson, 2008

¹⁰⁷ Nivelius, 2008

¹⁰⁸ Lärarförbundet, 1995 s. 19

¹⁰⁹ Nivelius, 2008

¹¹⁰ Lärarförbundet, 1995 s. 19

Gunvor Selberg hävdar också att det handlar om att konsekvensen för en undervisning utan elevinflytande resulterar i att eleverna inte får lära sig att utveckla kompetenser som styrdokumentet tycker att undervisningen ska innehålla.¹¹¹

Slutsatsen jag drar av detta är att majoriteten av forskarna samt elevgrupperna och klasslärarna är ense om att det blir stora konsekvenser i undervisningen för eleverna vid en avsaknad av elevinflytande vilket betyder att klasslärarnas och elevernas argument har ett stort stöd. Uppfattningen är att undervisningen blir kontrollerande och styrd och detta kan då leda till att eleverna inte bli lika tänkande och reflekterande som de hade blivit i en undervisning med elevinflytande. Eleverna har precis som sina klasslärare mycket bestämda åsikter om att de blir lidande utan ett elevinflytande. Detta tyder än en gång på att eleverna och klasslärarna är samstämda om uppfattningarna om elevinflytandet i undervisningen. Jag tycker att detta tyder på att lärarna gör ett mycket bra jobb. Eleverna kan med enkelhet sätta sig in hur det skulle kännas att sakna ett elevinflytande. Jag noterade hur de lyste upp och gav uttryck för att de är mycket tacksamma att detta inte är fallet.

5.2 Resultat avseende metod

Den kvalitativa ansatsen känns tillfredställande eftersom jag tycker att elevinflytandebegreppet är abstrakt och innebörden är individanpassad då det inte finns någon ensidig förklaring till ordet. Jag har gjort detta val av ansats för att på bästa sätt uppnå mitt syfte då syftet med mitt arbete är att studera hur några lärare och elever på en skola ser på elevinflytande i undervisning samt hur dessa upplever det befintliga utövandet av detta. Syftet är även att delge uppfattningar från en specialpedagog som föreläser om elevinflytande samt en representant från Sveriges Elevråds Centralorganisation.

Jag tycker inte att en kvantitativ undersökning hade gett mig samma möjlighet till att studera mitt ämne på ett lika djupgående sätt som jag nu har fått chansen att göra. Då svaren i en enkät antingen är förtryckta eller ger begränsat utrymme för egna tankar.

Urvalet av intervjupersonerna känns bra. Intervjuerna med Niklas Johansson och Lena Nivelius tillförde intressanta åsikter som jag kunde använda mig av i mitt resultat och diskussion. Jag har i efterhand känt att jag skulle ha kunnat intervjua ytterligare en klasslärare

¹¹¹ Selberg, 2001 s. 16

och en elevgrupp från en annan årskurs för att få ett större omfång av skolans åsikter och lagt mindre fokus på ett intervjuunderlag utanför Hjärups skola.

Jag tycker det var bra att intervjua eleverna i grupp eftersom de startade varandra och det ledde dem in i nya tankegångar. De kom ibland på mer saker efter dem sagt något och lyssnat på de andra. Jag beskriver att klimatet var avslappnat under alla intervjuer, det berodde delvis på att jag kände lärarna och några av eleverna sedan tidigare men jag tror också att det beror på att Hjärups skola har en mycket välkomnade och avslappnad atmosfär. Den bidrar till att nya aktiviteter, som dessa intervjuer, integreras på ett naturligt och okomplicerat sätt på skolan. Intervjuerna genomfördes på ett lugnt och stillsamt sätt och jag tror att svaren är oberoende av platserna vid intervjutillfällena.

Trots vissa störningar under en kortare period under intervjuerna med elevgrupperna tycker jag att elevernas svar var fullt tillräkliga för att göra en rättvis sammanfattning av deras åsikter. Jag tror även att störningarna ledde till att elevgrupperna fick en paus i intervjun och att de senare återfick koncentrationen till frågorna igen. Eleverna gav mig mycket öppna och ärliga svar, då frågor som behandlar elevinflytande kan vara svåra att svara på eftersom det inte är något eleverna brukar reflektera över. Intervjuerna med klasslärarna fortgick utan påtagliga störningar. Klasslärarna tog intervjuerna på största allvar och var mycket måna att delge sina åsikter i ämnet på ett konkret sätt. De gav mig uttömmande svar vilket var mycket positivt då jag fick mycket material att utgå ifrån när jag skrev resultatet och diskussionen.

Jag anser att intervjuerna med Niklas Johansson och Lena Nivelius utfördes på ett bra sätt. Jag tycker att det var mycket roligt att båda var positiv till att bli intervjuade och det märktes att de verkligen ville hjälpa mig att få ihop ett resultat till min uppsats. Vi hade mailkontakt fram till intervjuerna. Jag tycker att jag gjorde ett misstag genom att skicka ut mina frågor till Lena Nivelius och Niklas Johansson i förväg. Jag har i efterhand förstått att jag gjorde en felbedömning och det kan uppfattas orättvist eftersom de andra intervjuerna hölls utan att intervjupersonerna i förväg fått se frågorna. Niklas Johansson och Lena Nivelius hade disponibel tid på sig att förbereda sina svar till frågor innan intervjun hölls. Tanken med att skicka ut frågorna från början var att visa att jag uppskattade att de ville ställa upp på mina intervjuer. Jag ville därför återgälda dem och låta dem se frågorna för att de skulle kunna ha dessa framför sig vid telefonintervjun. Min avsikt med utskicken av frågorna var inte att ge dem några fördelar framför intervjupersonerna på Hjärups skola. Detta val resulterar i att

svaren från Lena Nivelius och Niklas Johansson ska tolkas tillsammans med att de fått frågorna före intervjun. Jag vill också tillägga att ingen av dem bad om frågorna utan jag skickade dem på eget initiativ.

Störningarna som jag upplevde genom att jag var tvungen att hålla diktafonen mot telefonen vid intervjuerna var ett mycket litet problem eftersom allt som sades vid inspelningen samt att jag sparade tid genom att inte behöva ta mig upp till Stockholmsområdet. Jag upplevde att det kändes lugnt och tryggt att ringa mina nya kontakter från min lägenhet.

Jag tycker att mina intervjufrågor har varit hållbara längs resans gång eftersom de har gett intervjupersonerna ett stort och fritt utrymme att uttrycka sina egna idéer och tankar om elevinflytandet i undervisningen. Jag har känt att det var rätt att ta bort två frågor från Niklas Johanssons intervju eftersom frågorna låg utanför mitt syfte och mina frågeställningar och inte heller liknade de andra intervjuernas frågor. Anledningen till att dessa togs med från början var att Niklas Johansson tipsade om Ellen Almgrens avhandling samt att en av lärarna på Hjärups skola gett mig en matris från Sveriges Elevrådsorganisation. Mina intervjufrågor kunde säkert ha varit fler eller ställts på ett annat sätt, men jag fick ut ett övergripande underlag från svaren på frågorna jag ställde. Jag valde även att inte ställa följdfrågor till mina intervjufrågor, det tycker jag har både sina för och nackdelar. Fördelen var att alla intervjuer genomfördes på samma sätt och med lika många frågor.

Diktafonen är ett mycket användbart hjälpmedel, det bästa med denna var att jag inte behövde avbryta de jag intervjuade för att skriva ner det personerna sa. De kunde istället prata fritt och i den takt de ville. Detta möjliggjorde också att jag i mitt resultat kunde återge mina citat exakt efter hur de har sagts. Det tycker jag har bidragit till att resultatdelen har haft möjligheten till att ge en djupare bild av intervjupersonernas uppfattningar. Transkriberingen tog lång tid men det var verkligen värt det i slutändan.

Slutsatsen jag drar av detta är att mitt metodval är tillfredställande eftersom detta ledde till att jag kunde besvara mina frågeställningar och nå upp till mitt syfte. Jag hade inte utan de hjälpsamma och tillmötesgående klasslärare, elevgrupper, Niklas Johansson och Lena Nivelius kunnat använda mig av en kvalitativ ansats eftersom det kräver att personer avsätter tid och svarar utförligt för att resultatet ska ge en så rättvis bild som möjligt av vad dessa personer anser.

5.3 Förslag till fortsatt forskning

Förslag på fortsatt forskning inom mitt område är att göra en observation under en period på Hjärups skola där undervisningen följs för att titta på elevinflytande aspekten. Ett annat förslag är att titta på genusaspekten på en skola, om pojkar och flickor har ett jämlikt inflytande i undervisningen.

Referenser

Litteraturlista

Almgren, Ellen. (2006). *Att fostra demokrater. Om skolan i demokratin och demokratin i skolan*. Stockholm: Elanders Gotab.

Aspån, Margareta. (2005). *Att komma till sin Rätt. Barns och vuxnas perspektiv på ett skolprojekt för ett ökat elevinflytande*. Stockholm: Intellecta Docusys AB.

Bonniers uppslagsbok, (2007). Ljubliana: Bonniers förlag

Doverborg - Österberg, Elisabet & Pramling, Ingrid (1985). *Att förstå barns tankar. Metodik för barnintervjuer*. Uddevalla: Liber utbildningsförlaget.

Johansson, Bo & Svedner, Per-Olov. (2001). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Stockholm: Kunskapsförlaget.

Korpela, Mauno. (2004). *Elevinflytande i praktiken. Så här kan man göra!* Kristianstad: Kristianstads boktryckeri AB.

Läraryrket. (1995). "Delaktighet och ett aktivt förhållningssätt- nödvändiga förutsättningar för bra lärande!" *Dialog och delaktighet, en skrift om elevinflytande*

Patel, Runa. & Davidsson, Bo. (1994). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Selberg, Gunvor. (2001). *Främja elevers lärande genom elevinflytande*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska språknämnden. (2000). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber.

Tham, Amelie. (1998). *Jag vill ha inflytande över allt*. Stockholm: Enskede Offset.

Trost Jan. (1993) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor

[http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/\\$file/Ladda_ned.pdf](http://nkh.nu/web/shop2.nsf/81fd9969356536f5c1256e5a003339b3/D310DDFE18BDA738C1256EAD003BF71F/$file/Ladda_ned.pdf)

2008-11-24. Elevorganisationen i Sverige & Läraryrket. *Lyssna på eleverna! Om elevinflytande i praktiken*.

<http://www.friends.se/?id=1225>

2008-11-26. Friends hemsida.

<http://www.ne.se.support.mah.se/artikel/335671/335671>

2008-12-09. Nationalencyklopedins interaktiva uppslagsverk, uppslagsordet; undervisning.

http://www.skolverket.se/content/1/c4/94/15/Inspektionsrapport_Staffanstorp.pdf

2008-11-24. Inspektionsrapport från Skolverket av Staffanstorpskommun.

Dnr. 53-2006:3275.

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=392>

2008-11-24. Skolverket (1998) *Skolverkets arbete med elevinflytande och arbetsätt och arbetsformer i skolan.*

<http://www.skolverket.se/sb/d/468>

2008-12-15. Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo94. Anpassad till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet 98.

<http://www.staffanstorp.se/hjarupsskola>

2008-12-05. Fakta om Hjärups skola på Staffanstorpskommuns hemsida.

<http://www.staffanstorp.se/resultatenheter/skolor/hjarupsskola/elevdemokrati/kamratradet.4.743d22f4115f53f498b800064080.html>

2008-11-26. Hjärups skolas hemsida, information om Kamratstödjure.

<http://www.staffanstorp.se/resultatenheter/skolor/hjarupsskola/planer/mobbingplan/metod.4.743d22f4115f53f498b800060769.html>

2008-11-26. Hjärups skolas hemsida, information om "stödgruppen" och "kamratrådet".

Frågor till Lena Nivelius

Frågorna syftar mot elevinflytande i grundskolans tidigare år (årskurs 1-5).

1. Vad är din definition av elevinflytande i undervisningen?
2. Hur tycker du att elevinflytandet ska integreras i undervisningen i de tidigare åren i grundskolan?
3. Vad ställs det för krav på elever med ett ökat elevinflytande i undervisningen? Har alla elever samma förutsättningar för att klara av det ansvar som ett elevinflytande i undervisningen innebär? Motivera.
4. Vad kan konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande leda till?

Frågor till Niklas Johansson

Frågorna syftar mot elevinflytande i grundskolans tidigare år (årskurs 1-5).

1. Vad är din definition av elevinflytande i undervisningen?
2. Hur tycker du att elevinflytandet ska integreras i undervisningen i de tidigare åren i grundskolan?
3. ~~Vad tycker du om Ellen Almgrens tankar och slutsatser när det gäller att fostra demokrater i skolan?~~
4. Vad ställs för krav på elever med ett ökat elevinflytande i undervisningen? Har alla elever samma förutsättningar för att klara av det ansvar som ett elevinflytande i undervisningen innebär? Motivera.
5. ~~Jag har fått tillgång till en spännande tabell som jag tror du är upphovsmakare till (i kanten av tabellen står det MAKT, BEFOGENHETER, MEDVERKAN, INSYN, INFLYTANDE) av en pedagog från Hjärups skola. Denna har pedagogen fått från föreläsningen du gav i Östra Greve i mitten av augusti. Hur ska denna utläsas?~~
6. Vad kan konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande leda till?

Frågor till Klasslärarna för 3X och 5X

Frågorna syftar mot elevinflytande i grundskolans tidigare år (årskurs 1-5).

1. Vad är din definition av ett elevinflytande i undervisningen?
2. Hur integrerar du elevinflytandet i din undervisning? Hur viktigt är elevinflytande i din undervisning? Motivera!
3. Vad ställs för krav på elever, med ett ökat elevinflytande i undervisningen? Har alla elever samma förutsättningar för att klara av det ansvar som ett ökat elevinflytande innebär? Motivera.
4. Vad kan konsekvenserna för en undervisning utan elevinflytande leda till?

Frågor till 3X och 5X

1. Vad innebär elevinflytande i undervisningen för er?
2. Vad kan ni själva vara med och bestämma om när det gäller det ni ska lära er?
3. Vad skulle ni vilja vara med och bestämma mer över om det ni ska lära er?
4. Hur visar er lärare att det är viktigt att ni får vara med och bestämma i olika sammanhang? Motivera.
5. Vad tror ni skulle hända om ni aldrig fick säga vad ni tyckte om det ni skulle lära er?
Hur skulle det då kännas att vara i ert klassrum?

Hej Föräldrar i 3X!

Jag heter Sara Sandberg. Jag har gjort min lärarpraktik på Hjärups skola, där jag bland annat har haft en del av mina praktikveckor i era barns klass när de gick i årskurs ett.

Nu är jag inne på sista terminen och har precis börjat med att skriva min c- uppsats.

Examensarbetet kommer att behandla elevinflytande på Hjärups skola. För att få till en empirisk studie kommer jag bland annat intervjua tre- fyra barn i 3X. Frågorna kommer att handla om barnens syn på elevinflytande. Jag kommer inte att använda mig av barnens namn eller vilken klass de går i utan endast, referera till dem som en elev i årskurs tre.

För att få göra denna intervju måste jag ha samtycke av elevernas föräldrar. Om ni inte vill att era barn ska delta i denna studie, meddela detta till XXX innan fredagen den 21/ 11 då intervjuerna kommer att äga rum.

Tack på förhand!

Hälsningar Sara Sandberg

Hej Föräldrar i 5X!

Jag heter Sara Sandberg och har gjort en stor del av min lärarpraktik i era barns klass. Detta har varit mycket roligt och lärorikt, då de är en fantastisk klass.

Nu är jag inne på sista terminen och har precis börjat med att skriva min c- uppsats.

Examensarbetet kommer att behandla elevinflytande på Hjärups skola. För att få till en empirisk studie kommer jag bland annat intervjua tre- fyra barn i 5X. Frågorna kommer att handla om barnens syn på elevinflytande. Jag kommer inte att använda mig av barnens namn eller vilken klass de går i utan endast, referera till dem som en elev i årskurs fem.

För att få göra denna intervju måste jag ha samtycke av elevernas föräldrar. Om ni inte vill att era barn ska delta i denna studie, meddela detta till XXX innan torsdagen den 20/ 11 då intervjuerna kommer att äga rum.

Tack på förhand!

Hälsningar Sara Sandberg

